

Rozsdatemető

Dráma két részben

Szereplők*

Író

id. Hábetler János

ifj. Hábetler János

Pék Mária

Gizike

Eszter

Hajnalka

Hires István

Szuha Miklós

Zentay György

id. Zentay

Ervin

Seres Sándor

Seresné

Reich bácsi

Reich Kató

Csele Juli

Szörm

Dr. Mátyás Vilmos százados

Kólish ügyvéd

Kalauz István

Küvecses Endre

Küvecses Anna

Sápadt Béla

Szűcs Béla

Stádingert kőfaragó

Cira Piroška

Kocsmáros

Művezető

Vöröshajú Gróf

Orvos

Ezredes

Zászlós
Cigánynő
Orsolya főnővér
Pincér
Fényképész
Katona, Férfi, Házmester, Ágota, Trombitás, Asszony, Pap

I. rész

Első kép

Rozsdatemető, kőfallal zárt udvar a raktárépület mögött. Amikor a függöny fölmeleg, csönd van a színpadon. Az Író egyedül áll és figyel. Pillanat múlva munkások lépnek be, még mindig az imént eltávozottak után nézve.

MŰVEZETŐ

Megölte. Az istenit a marhájának. *Cigaretta*t vesz elő.

ÍRÓ

Tűzet ad a Művezetőnek. Az áldozat is itt dolgozott?

MŰVEZETŐ

Nem. Most láttam először. Anyagot hozott.

VÖRÖSHAJÚ GRÓF

Janit most megfürdetik alaposan.

ÍRÓ

Ha bebizonyítják, hogy szándékosan ölt, sokáig nem látja avval a sárgás szemével a napvilágot.

VÖRÖSHAJÚ GRÓF

*Meglepő*dve. Sárgás? Honnan veszi? Világoskék szeme van. Vagy zöld... Ha spén ugrott bele, mindig én halásztam ki. Eleget láttam.

MŰVEZETŐ

Vállat von. Ez jogilag érdektelen. Az ügyészt nem érdekli, hogy a gyilkosnak milyen szeme van. Ibolyaszínű vagy koromfekete. Vagy tengerzöld. A halottat sem érdekli.

VÖRÖSHAJÚ GRÓF

Jani nem gyilkos. Csak néha ordít, megbántja az ember önérzetét. Azután meg szégyelli magát. Te is tudod.

MŰVEZETŐ

Jóváhagyóan bólint. Tudom. A pasas öngyilkos lett. Szétverte a saját fejét. Meséld el a rendőrségen, mi történt, nehogy rosszra gondoljanak.

VÖRÖSHAJÚ GRÓF

Nem tudom, mi történt. Majd ő elmondja. *Visszamegy folytatni a munkáját, a Művezető megy vele.*

Az Író egyedül marad, csendesen megszólal.

ÍRÓ

Nem mondta el. Hallgatott konokul. *Kis szünet.* Meg akartam ismerni a titkát. Átnéztem a nyomozási adatokat. A sógorát ölte meg. Ekkor kezdtem kutatni a Hábetler család életét. Sok emberrel beszéltem, szaporodtak jegyzetfüzetemben a sorok, a nevek. Végül fölkerestem őt is a Markó utcai fogházban.

Második kép

A Markó utcai fogházban. Ifjabb Hábetler János bizalmatlan várakozással néz az Íróra, hiszen soha nem látta őt. A háttérben börtönrács.

JANI

Maga keres engem?

ÍRÓ

Mást várt?

JANI

Mit akar tőlem?

ÍRÓ

Tudni akarom, mi történt a rozsdatemetőben.

JANI

Megöltem egy embert. Az történt. Aláírtam a jegyzőkönyvet. A többi nem az én dolgom.

ÍRÓ

Veszedelmes játékot játszik, esztendőkre kerülhet. Ne bánjon el magával oktanul. Otthon várja a család.

JANI

Ügyvéd maga?

ÍRÓ

Nem... De segíteni akarok.

JANI

Mi köze hozzám?

ÍRÓ

A kezében levő jegyzetfüzetre néz, csendesen. Tulajdonképpen semmi... Ott voltam én is a gyárban, amikor történt.

JANI

Ennyit firkált össze a dologról?

ÍRÓ

Arról egyetlen betűt sem. Ember, ez az egyetlen, amit még nem tudok magáról.

JANI

Egyetlen?

ÍRÓ

Bólint. Minden mást tudok. Ismerem az egész életét.

JANI

Lassan. Szóval, maga firkász?

ÍRÓ

Mozdulatlanul hallgat.

JANI

Ordít. Írja tele a világot! Mit tud maga? Egy nagy semmit tud!

ÍRÓ

Csendesen. Ne kiabáljon, én nem félek magától. Ismerem a családját. Az életüket. Tudni akarom, mi történt a rozsdatemetőben.

JANI

Hallgat.

ÍRÓ

Vár, a jegyzeteit lapozza.

JANI

Ha elmondom?

ÍRÓ

Akkor elégetem a jegyzeteimet, és elfelejtem az egészet.

JANI

És ha nem beszélek?

ÍRÓ

Az arcába néz. Akkor mindent, amit magukról tudok, megírok, a nyilvánosság elé tárok.

JANI

Zsarol?

ÍRÓ

Hallgat.

JANI

Ordít. Csináljon, amit akar! Írja meg! Ugasson! Mehet a Rákoskeresztúri temetőbe! Semmit se tud! Semmit az égerek világon!

ÍRÓ

Hallgat, jegyzeteit lapozza.

JANI

Sokáig nem szól, a kezét nézi, a börtönrácsot. Úristenit ennek a replás életnek...

ÍRÓ

Bizonyíthatok, ha nem hisz nekem. Elteszi a jegyzeteit. Csöndesen, mesélő hangon folytatja.

Lassan elsötétül a szín, eltűnik Hábetler Jani, a börtönrács.

Az Író egyre közelebb jön a nézőtérhez. Nagy utat jártam meg visszafelé az időben. Mert ez a történet távolról indul, valahonnan az első világháború esztendeiből, amikor hőszám még nem is élt. Kis szünet. A hosszúra nyúlt háborúból idősebb Hábetler János mindössze két emléket hozott. Bor mellett néha elmesélte. Az olasz harctéren egy kék arcú halott – lyukkal a homlokán – mozogni kezdett. A halott katona alatt vakondok túrt, az élők sápadtan nevetni kezdtek. Másik emlékére komolyabb hangon, árnyalatnyi szégyenkezéssel beszélt.

HÁBETLER

Megjelenik középen, hátul. Késő őszi délután lelőttek egy dupla szárnyú, ellenséges repülőgépet. Nagy csattanással ért földet, nem messze tőlünk, a két pilóta kigurult a fülkéből. Komámmal előbújtunk az erdőből, szaladtunk a lángoló géphez. Gombolni kezdtük a pilótákról a bőrmellényt. Akkor egy eltévedt golyó... Így aludt el örökre a koma. Lefeküdt a kőre, a hátára, és a pilótákkal együtt bámulta a mocsokszínű felhőket. Én visszakúsztam az erdőbe, löktem, toltam magam a golyózápokban, mint egy hernyó. Imádkoztam. Megfogadtam, hogy becsületes emberként fogok élni.

Sötét lesz, csak az Író látszik, Hábetler eltűnik.

ÍRÓ

És ezt a fogadalmát nem szegte meg soha. Szünet.

Rézfúvós katonazenekar harsogja: „Süt a mama, süt a pék...”

Tavasszal vezényelték őt Budapestre. Szabadnapján elment a Zöld Vadászba, itt ismerte meg Pék Máriát. Pék Mária vékony teremtés volt, alacsony növésű, hideg szemű, erős mellekkel. Együtt táncoltak minden vasárnap délután.

Harmadik kép

A Zöld Vadász kerthelyisége, barsóg a zenekar. Hábetler János katonaruhában táncol a fekete sehyemruhás, fehér kezézős Pék Máriával, tánc után az egyik asztalhoz vezet, leülnek.

HÁBETLER

Az arcát törölgeti. Csupa egy veríték vagyok. A hátam, a mellem csupa egy veríték.

PÉK MÁRIA

Én soha nem izzadok, ezért foltos a bőröm minden nyáron. *Fejét oldalra hajtja, megmutatja rövid nyakát Hábetlernek.*

HÁBETLER

Csakugyan foltos. Olyan, mint az apró rézfillérek.

PINCÉR

Kendőjével rácsap az asztalukra. Mit hozzak, ezredes úr?

HÁBETLER

Pék Máriához. A savanyút?

PÉK MÁRIA

Elmosolyodik, bólint.

HÁBETLER

A pincérhez. Tessék hozni egy korsó sört és három deci kövidinkát.

PINCÉR

Igenis. *Elmegy.*

HÁBETLER

Közelebb ül Pék Máriához. Én nem félek senkitől és semmitől az égkerek világon. Világéletemben utáltam a dicsekvő embert, de ami igaz, az igaz. Dr. Mátyás százados úr is megdicsért a kitüntetéseimért. Nem mondom, hogy másnak talán nincs, más is járt a fronton, de énnekem megvan a Károly csapatkereszt, Ferenc József kisézüst, Ferenc József bronz, a sebesülési érdemérem – *Kiválaszt egy medált a mellén, mutatja, hangján is érezni, erre különösképpen büszke.* – és a háborús emlékérem. Ezt írták rá: Pro Deo et Patria. Tudod, ez mit jelent?

PÉK MÁRIA

Tagadóan int a fejével.

HÁBETLER

Istenért és Hazáért. Azt jelenti. Amikor a százados úr lefordította nekem, nagyon meghatódtam. *Eltűnődik.* Igen rendes, mondhatnám jóeszű ember a százados úr, csak a mértékletességet, azt nem ismeri egyáltalán. Iszik folyton, mint a gödény.

PÉK MÁRIA

Hallgat, szórakozottan megigazítja a szál szegfűt a hajában.

HÁBETLER

Elmosolyodik, újjával igazít a bajuszán, láthatóan udvarolni készül, kívánja a lányt, hangja is megváltozik, de nem mobó, nem ízléstelen. Mondtam már neked, te Pék Mária, hogy csuda egy szép tartású lány vagy? Ahányszor csak megnézek, csak úgy bámulom ám azt a kék színű, szép szemedet.

PÉK MÁRIA

Ránéz, csöndesen. Állapotos vagyok.

HÁBETLER

Döbenten bámul. Nem baj. *Azután nem szól többet.* Bámulja a rézfúvósokat, a saját kezét, és idétlenül mosolyog.

Pék Mária fölemeli csontos arcát, nézi őt hidegen, ellenségesen.

PINCÉR

Korsó sört és pohár bort tesz az asztalra. Lehet most is fizetni.

PÉK MÁRIA

Poharához nyúl, hátraveti fejét, és lassú kortyokban kiissza a bort.

A fúvószene halkul, furulyaszó erősödik föl belőle.

Negyedik kép

Fizikaszertár, deszkalapon rozsós patikamérleg. Dr. Mátyás százados a padlón ül, furulyázik, körülötte szétszórt kották, koszos zsebkendő és két gyertyatartó. A pislákoló gyertyák fénye adja a világítást. A százados pocsohyarészeg. A jelenet alatt inkább szánom ezt a delíriumos, vergődő, beteg embert, mint nevetem. Kopogtatnak.

DR. MÁTYÁS

Leteszi a furulyát. Bejöhet mindenki!

Hábetler jön be, hunyorog.

Te vagy az? Gyere közel hozzám, ülj le és hallgass! Elmondom neked a végrendeletem.

HÁBETLER

Leül az üres ládára, egyik gyertyatartót a kezébe veszi, és várakozó kíváncsisággal a százados arcába néz.

DR. MÁTYÁS

Beteg, fátyolos hangon. Énrám figyelj, katona! Lesz majd idő, mikor a háborúra nem emlékeznek már az emberek. Úgyes szatócsok banánt árulnak majd az utcán, elegáns asszonyok lovagolnak a Fasorban. Nem beszélnek többé a tengernyi vérről, az oktalan halálról. Nem fogja senki gyűlölni a németet ebben a szerencsétlen országban. Sajnos, nagyon meghatódik, félbeszakítja mondókáját, bekövetkezik a beteges roham. Utálatos hangon sírni kezd, csontos kezével elfödi arcát. És egy leköpnivaló, szerencsétlen ember vagyok, könnyörgök, ne engedd elveszni a szimfóniámat! Négykézlábra állva szedegeti össze a kottákat. Őrizd meg, katona, mert énnekem nincsen erre már lehetőségem. Föláll, átadja a kottákat, kezét az ég felé tárja. Én nemsokára Isten színe elé állok, és ez a szimfónia a tengernyi vért és az oktalan halált idézi örök emlékezetébe a magyarnak. Térdre rogy, visszamászik a szalmára.

HÁBETLER

Igen megsajnálja, elérzékenyült hangon. Százados úr, jelentem, én szívesen megőrzöm a szimfóniáját, hiszen nem kér kenyeret. Elviszem magammal Brügecsre a nevelőszüleimhez, mert hazautaznék. Házasodni készülök. Tisztelettel tíz nap szabadságot kérek.

DR. MÁTYÁS

Megkeresi a koszos zsebkendőt, lassan megnyugszik. Kérlek, barátom, légy velem elnéző, magam sem értem, hogyan hagyhattam el magamat ennyire. Úgy látszik, ez már a krízis, az én napjaim végérvényesen meg vannak számlálva.

HÁBETLER

Tisztelettel. A százados úr még nagyon sokáig fog élni, azonban, szerény véleményem szerint, a bor és a pálinka fogyasztását lehetőleg mellőzni kell.

DR. MÁTYÁS

Pillanatig hallgat. No menj, Hábetler János, eredj, vidd el a szimfóniámat. Házasodj meg, és légy boldog. Elfordítja a fejét, mert a szeme tele van könnyel. Furulyázni kezd.

HÁBETLER

Gondosan összehajítja a kottákat, zsebre teszi, tiszteleg és kimegy.

Ötödik kép

Kölisch ügyvéd lakása. Az ügyvéd íróasztal mögött ül, szivarozik. Hábetler lép be, kezében a katonasapkája és a kották.

KÓLISCH

Gondolatai másutt járnak, szórakozottan. Ül le.

Hábetler leül.

Tehát eltűnt a század. A feleséged a maga kitűnő modorában valami ilyesfélét említett.

HÁBETLER

Igenis, ügyvéd úr, teljességgel így alakult a helyzet. Megházasodtunk, elutaztunk Brügecsre a nevelőszüleimhez. A feleségem egy nap alatt összeveszett anyámmal, a fél faluval. Ma hajnalban megérkeztünk Pestre, megyek vissza az iskolába, schol egy lélek. Eltűnt a század. Akkor fogtam magamat, eljöttem ide a Bajza utcába, hogy megbeszéljem ezt a rendkívüli eseményt az asszonnyal.

KÓLISCH

Föláll, az ablakhoz megy, elhúzza a függönyt, nézi az utcát.

HÁBETLER

Ő is föláll, nem tudja, mitévő legyen, forgatja a katonasapkát, nézegeti a bútorokat, könyveket.

PÉK MÁRIA

Ezüsttálcán tejeskávét, kalácsot hoz be, Kólsch és Hábetler között megáll.

KÓLISCH

Szóval, eltűnt a század.

HÁBETLER

Vigyorgva. Eltűnt, ügyvéd úr kérem, egy szálíg. Csak egy kiló kottám maradt emléke.

KÓLISCH

Miféle kotta?

HÁBETLER

Dr. Mátyás Vilmos százados úr szimfóniája a nagy háborúról, a tengernyi vérről meg az oktan halálról. Most aztán vásárolhatok egy furulyát, esténként majd lejátsszom.

PÉK MÁRIA

Te marha állat!

KÓLISCH

Mária, már néhányszor említettem, hogy csapnivaló a modorod. Például tegnap este azt mondtad a feleségemnek: ne legyen idétlen.

PÉK MÁRIA

Mintha nem is hallaná, leteszi a tálcát az asztalra, rakosgat. Az hát! Marha állat. Mit bolondozik nekem a furulyával! Nem babra meg a játék, életről, halálról van szó! Ha nincs század, nem a századot igazoltatják az utcán, hanem ezt a boldogtalant. Akkor aztán elfurulyázzák a szimfóniáját!

KÓLISCH

Leül, börpint a kávéból, majd leteszi a csészét, fanyarul mosolyog. Nincs okod félni, Mária. Magyarországon is megkezdődött a teljes dezertálás. Hábetlerhez. Mesterséged van?

HÁBETLER

Igen. Ács vagyok.

KÓLISCH

Bravó, citoyen! Találkozunk a Grève téren!

PÉK MÁRIA

Idegesen. Ne játsszon már, Kólish úr! Azt mondja meg, mi az istent csináljunk?

KÓLISCH

Vállat von, őszintén. Azt hiszed, én tudom? Amerre nézek, káosz, zűrzavar... Oroszország mozgolódik. A nemzetközi konstelláció... *Rájuk pillant, legyint. Megérti, nem sok értelme van a politikai eszmefuttatásnak.*

Az utcán a „Fel vörösök, proletárok” című dalt énekelik.

Kólish Hábetlerhez fordul. Azt tanácsolom, jelentkezz nemzetőrnek. A Vegyesdandár Parancsnokság itt van közel, a Bajza utcában, talán esténként haza is jöhetsz az asszonyhoz. Természetesen itt maradhatsz, amíg átveszed a hatalmat. *Fanyarul nevet.*

Mindhárman az ablakhoz mennek. A dal fölerősödik. A szín változik, Hábetler egyedül áll az utcán. Két vöröskatona jön énekelve. Üdvözlék Hábetlert, letépi sapkájáról a K. u. K. jelvényt, helyébe vörös csillagot tűznek. Ezután a két katona vidáman elmegy. Hábetler kibúzza magát, meglátja a földön az eldobott K. u. K. jelvényt, lehajol érte, és óvatosan zsebre vágja, majd hangosan indulót énekelve elmegy.

ÍRÓ

Ostoba módon kerültek el Kólish ügyvéd lakásáról. Az ügyvéd egy veszekedés alkalmával elveszítette türelmét, és Pék Máriát cselédkönyv nélkül kidobta az utcára. Akkor Pék Mária elment az unokabátyjához, Stádinger Józsi kőfaragósegédhez, aki rangos ember volt a Vörös Hadseregben. De akkor ő már nem segíthetett... *Kis szünet.* Első gyermekük a Zita-kórházban született, 1920. január huszadikán. A református vallás szertartása szerint Gizella nevet kapott. Hábetlerék takarításért a Fiumei úton laktak, Beleznay sírköves pincéjében. Ha esténként a márvány sírkövek között elfújták a gyertyát, bántották egymást, mert féltek, és nem látták lehetőségét embertelen sorsuk jobbrafordulásának.

Hatodik kép

Beleznay sírköves pincéje. Vacogató hideg. Pék Mária parasztos fejkendőben, szédett-vedett göncökben hajladozik egy ruháskosár fölél, a gyerekekkel bíbelődik. Stádinger Józsi

kőfaragósegéd láda előtt guggol, szerszámaint nézegeti, vizsgálja, egyik-másik vésőjét fenőkövel kiigazítja. Rongyos pulóvert visel, agyonfoltozott nadrágot, feslett cipőt. A sírköveken gyertyák világítanak. Hábetler viszonylag tűrhető télikabátban jön be. Két ujját megnyalazza, egymás után eloltja a gyertyákat. Végül már csak egy gyertya világít. Lobogó fényt vet egy csukott szárnyú, ötméteres, szomorú angyalra.

HÁBETLER

Pontosan elegendő ez a világítás. Mert én úgy vélem, ha egyszer az embernek nincsen megfelelő keresete, szűkén van a pénz, akkor nagyon vizsgáljon meg mindenféle kiadást. Mert a könnyelmű ember pazarlásokba merül, annak vége, soha nem áll meg a lábán. Legalábbis nekem ez a véleményem.

PÉK MÁRIA

Fogd már be a pofádat!

HÁBETLER

Megint kezdod? Olyan vagy, mint a vaddisznó. *Stádingerhez*. Szerinted helyes viselkedés, hogy egy asszony folyton ordít?

STÁDINGER

Láthatóan nem szívesen avatkozik a viszályba. Azt gondolom, Mária, nem szabad így viselkedned.

PÉK MÁRIA

Hát mit ugat! Az embernek nincs mit zabálni, a csövekben megfagy a víz, már nem tudom, mi az úristent pakoljak a gyerekre, ez a hülye meg takarékoságról ugat!

HÁBETLER

Akkor sem kell ordítani! Nem mondom, hogy nem kerültünk talán elég szörnyűséges helyzetbe, de éppen ezért még inkább vigyázni kell a takarékosággal.

PÉK MÁRIA

Hát hallod? Beszélhetsz ennek, olyan, mint az öszvér!

STÁDINGER

Kelletlenül. Azt gondolom, Janikám, ha az ember a pokol fenekére kerül, ott már nem lehet a garast számolgatni. Mert ott már nincs garas, csak szenvedés van.

HÁBETLER

Ezt én mind elismerem. De mégis azt mondom, hebehurgya felelőtlenséggel családos anya nem viselkedhet.

PÉK MÁRIA

Ez az ember tökéletesen hülye! Kár minden szóért, ez az ember hülye!

HÁBETLER

Már megint kezdod! Anyámmal is így viselkedtél. Pedig nem értesz semmit a takarékosághoz!

PÉK MÁRIA

Akkor eredj vissza az anyádhoz! Ő majd takarékoskodik!

HÁBETLER

Vigyorog. Nem replásat akartál mondani?

PÉK MÁRIA

Még hergelsz is, kínozol, te gyilkos!

HÁBETLER

Most akkor azt tanácsolom, hallgass, és vigyázz a szádra!

PÉK MÁRIA

Hallgassak? Hát ki vagyok én? A kapcarongyod? Te söpredék!

STÁDINGER

Ordít. Hagyjátok már abba!

PÉK MÁRIA

Te is ugatsz? *Sírni kezd.*

HÁBETLER

Csendesen. Aludjatok, késő van már... Elmegyek, hátha kapok munkát. *Az utolsó gyertyát is eloltja, kimegy.*

Most csak az ablakon jön fény, az utcai gázlámpa kísérteties világítása. A gyerek fölsír a kosárban, Pék Mária csitítgatja, halkán énekel neki: „Cset Pá-páról pillangóra, Onnan me-gyünk Ko-máromba.” Stádingert a csukott szárnyú angyal ölébe mászik, pokrócba csavarja be a testét, szabadon maradt karjával ijesztő mozdulatokat csinál, és remegő hangon imádkozik.

PÉK MÁRIA

Udvariasan. Józsikám, megkérlek, ne hadonássz, mert az Isten nem nézi jó szemmel, a gyerek meg frászt kap a ruháskosárban.

STÁDINGER

Zavartan abbahagyja az imádkozást. Ne haragudj, de fádom. Talán, ha lehetne, húzd a ruháskosarat a sírkő mögé. *Halkán tovább imádkozik.*

PÉK MÁRIA

Ijedten nézi Stádingert, majd fölemeli a ruháskosarat, és bátraviszi. Közben énekel. „Cset Pá-páról pillangóra, Onnan me-gyünk Komáromba.”

A gyerek megnyugszik, elhallgat, de ő csak énekel vékony kis hangján. A lépcsőkön darutollas katonák jelennek meg, lent megállnak, hegyet adnak a Zászlósnek. A Zászlós Stádingerre lép, a háta mögé áll.

ZÁSZLÓS

Jó estét, Stádingert!

STÁDINGER

Megrebben, szembefordul a Zászlóssal.

PÉK MÁRIA

Bejön.

ZÁSZLÓS

Füzetből kérdez. No, fiam, hol születted?

STÁDINGER

Nagykeszin.

ZÁSZLÓS

Mikor?

STÁDINGER

Ezernyolcszázkilencvenegy szeptember tizedikén.

ZÁSZLÓS

Anyád neve?

STÁDINGER

Pék Zsófia.

ZÁSZLÓS

Szolgáltál a vörösöknél?

STÁDINGER

Bólint.

ZÁSZLÓS

Harcoltál?

STÁDINGER

Bólint.

ZÁSZLÓS

Ne bólogass, fiam! Harcoltál vagy nem?!

STÁDINGER

Harcoltam.

ZÁSZLÓS

Úgy van. Hol?

STÁDINGER

Salgótarjánnál.

ZÁSZLÓS

És még?

STÁDINGER

Máshol nem.

ZÁSZLÓS

Elteszi a füzetet.

STÁDINGER

Hirtelen izgatottan. Zászlós úr! Zászlós úr, én magyarhitű, vallásos ember vagyok, ezt bárki, ezt Patay tiszteletes úr is megmondhatja. Én dolgos ember vagyok, Nagykeszin bármerre, a templomban, a temetőben, Missák malmos házán, kerítésén a faragott díszítések mind az én munkámat dicsérik. Tessék ezt nyugodtan megérdeklődni!

ZÁSZLÓS

Int, hogy kötözzék meg.

STÁDINGER

Minden tiltakozás nélkül odanyújtja fagyos kezét a katonának, a finom port leveri nadrágjáról, a fejét csóválja, amikor megkötözik. A katonák megfogják a karját, és ő elindul közöttük hallgatagon, a cipőjét bámulja. Csak a lépcső alján torpan meg. Hátrafordítja fejét, szaporán pislog Pék Mária felé. De nem nézelődhet, a Zászlós meglöki a bátát. Ekkor megbillen, a síkos kövön elveszíti egyensúlyát, és a hasára zuhan. A váratlan zuhanás megvadítja. Ordítani kezd, gurítja, dobálja magát a katonák csizmái között. Nekem munkám van! Engedjetelek!

ZÁSZLÓS

Int a katonának, azok fölrángatják Stádingert a lépcsőkön.

Már kintről; egyre távolabbról hallatszik az iszonyatos ordítás.

PÉK MÁRIA

Amikor a Zászlós is kiment, karjára veszi Stádingert pokrócát, és szalad utánuk.

Harangoznak, majd elhal a harangszó, csak Stádingert ordítása hallatszik. Hirtelen csönd lesz.

Pék Mária visszajön, arcán halálos iszonyat. Stádingert pokrócát a kezében tartja, bátát a falnak támasztja, bangtalanul zokog.

HÁBETLER

Visszajön, szó nélkül letesz egy üveg bort és egy kenyeret az asztalra; hajnalodik már.

HANG

Hábetler János!

PÉK MÁRIA

Kinyitja az ajtót, papírdarabot vesz át. Idézés. Olvassa. „Hábetler János jelentkezzék ezerkilencszázhusz február hó tizennyolcadikán délelőtt tíz órakor a Színház utca hét szám alatt, a Honvédelmi Minisztérium Politikai Főcsoport negyedik alosztályán. Meg nem jelenés esetén előállítatom. Dr. Mátyás Vilmos százados, alosztályparancsnok.” Kis szünet. Hazudni kell! Hazudni, ha mondom! Hazudni a pofájába az utolsó lélegzetig!

HÁBETLER

Én ilyet nem csinálok, és nem is félek egyáltalán! Nem félek semmit, semmit, semmit!

PÉK MÁRIA

Ne ordíts!

HÁBETLER

Aki az Isten színe elé áll, az hallgasson! Én nem állok az Isten színe elé, és nem is hallgatok! *Bort tölt Pék Máriának, odaviszi hozzá a poharat, megvárja, amíg megissza a bort, majd magának is tölt, iszik.* Előállítat... Elmegyek én oda magamtól, mit okoskodik... Aki végrendeletet ír, az nemsokára Isten színe elé áll, aki pedig Isten színe elé áll, annak nem lehet rossz szándéka. *Ettől a gondolattól megnyugszik, letörli verejtékes homlokát, iszik.* Igen, ez jó gondolat. A dicsekvő embert nem szeretem, de ez helyes gondolat, mert teljességgel erről van szó. *A sírkő mögül előveszi a kottákat.*

PÉK MÁRIA

Villogó szemmel nézi őt. Nem igaz! Mindig ezt mondd! Mindig ezt! Nem igaz!

HÁBETLER

Iszik. Nem ismered a százados urat. *Elhigyorodik, a homlokára dőf.* Teljességgel idétlen, ezt én mondom.

PÉK MÁRIA

Húz az üvegből.

HÁBETLER

Eljátssza, mit mond majd neki másnap délelőtt a százados, meglepően jól utánozza. Hát eljöttél hozzám, katona. Megőrizted a szimfóniámat? Köszönöm neked, katona, ez derék dolog. Mert lesz majd idő, mikor a háborúra nem emlékeznek már az emberek. Nem beszélnek többé a tengernyi vérről, az oktalan halálról. Nem fogja senki gyűlölni a németet ebben a szerencsétlen országban.

Pék Máriából kibuggyan a nevetés, Hábetler is nevetni kezd, percekig át nem tudják abbahagyni. Elsötétedik a színpad, de a sötétben is hallatszik még az eszelős nevetés. Azután a nevetés elhalkul, dobszó erősödik föl.

Hetedik kép

Rideg, rácsos ablakú, páncélszekrényes szoba. Dr. Mátyás Vilmos nagy íróasztalnál ül mozdulatlanul, egyenesen. Mellén számos kitiüntetés. József. Sápadt. Szeme komoly, tartózkodó, nyugtalan. Ápolt keze remeg, ujján színeket cserél a drágakő.

KATONA

Hábetlert kíséri be a szobába. Százados úr, alázatosan jelentem, Hábetler János előállott.

DR. MÁTYÁS

Elmeget. *Katona kimegy.* Tehát megőrizte őket.

HÁBETLER

Igenis, százados úr! *Előhúzza zsebéből a kottákat, az íróasztalra helyezi.* Nagyon vigyáztam a százados úr szimfóniájára, mondhatom, a legnehezebb körülmények között is.

DR. MÁTYÁS

Megilletődötten mosolyog. Köszönöm, barátom. *Elmerülten lapozgatja a sárguló papírt, kigyúlt szemmel nézi, böngész.*

Az udvaron dobpergés.

Ismered Pál apostol leveleit? *Pillanatig hallgat, majd csöndesen.* „Nincs, aki megértse, nincs, aki keresse az Istent. Mindnyájan elhajlottak, egyetemben haszontalanokká lettek; nincs, aki jót cselekedjék, nincsen csak egy is. Nyitott sír az ő torkuk, nyelvökkel álnokságot szólnak; áspis kígyó mérge van ajkaik alatt. Lábaik gyorsak a vérontásra. Útjaikon romlás és nyomorúság van. És a békességnek útját nem ismerik. Azt tartjuk tehát, hogy az ember hit által igazul meg, a törvény cselekedetei nélkül.” *Hangot vált. Lelkesen, tűzzel folytatja.*

A dob ismét megszólal, előbb halkán, később egyre erőteljesebben.

Istenhangú szimfóniát akarok alkotni, meg a Szentháromság himnuszát, meg pogány magyar zenét üstdobbal, tárogatóval, meg nagyzenekari művet. *Váratlanul elhallgat.* Pokoli melegem van. *Az ablakhoz lép, elkomolyodik. Int Hábetlernek., és az engedelmesen, kíváncsian odamegy.*

Az udvaron akasztás készül, vezényszavak hallatszanak. A dob elhallgat.

Vége. *Eljön az ablaktól, az íróasztalhoz ül. Tartása megint egyenes, katonás. Cigaretára gyújt, pillanatig összehúzott szemmel nézi Hábetlert, majd megkínálja.* Mondja csak, maga hogyan viselkedne odalent?

HÁBETLER

Hallgat, majd csöndesen. Egyszer az olasz fronton ellenséges pilótáról le akartam gombolni a bőrmellényt, majdnem otthagytam a fogam. Egyéb bűnöm nincs. Harcoltam, kitüntettek, sosem cselekedtem a törvények ellen. Amikor a szabadságomról visszatértem, eltűnt a század. Erre talán még emlékszik a százados úr.

DR. MÁTYÁS

Szórakozottan bólint. Az akasztás nem tréfa. Figyelem őket az utolsó percben. Mindenki másként viselkedik. Maga csöndesen, siránkozva és megadóan, lehorgasztott fővel menne a bitó alá. Én nem... *Csend.* Mondja, barátom, megházasodott?

HÁBETLER

Igen, százados úr. Kislányom is született.

DR. MÁTYÁS

Miből él? Dolgozik valahol?

HÁBETLER

Alkalmi munkából tengődünk.

DR. MÁTYÁS

Maga kőműves?

HÁBETLER

Nem, tisztelettel. Ács vagyok.

DR. MÁTYÁS

Ács? *Elgondolkodik.* Az nem jó szakma, hosszú a téli pangás. Azt tanácsolom, menjen rendőrnek. Igaz, iparost nem nagy örömmel látnak a testületnél, alaposan megvizsgálják mindenkit, de én elintézem az állománybavételét. Menjen rendőrnek. Rendes fizetést kap, lakást, gondtalanul élhet a családjával.

HÁBETLER

Köszönöm szépen a százados úrnak a segítségét. A rendőrnél boldogabb ember nem él a földön, ha esik, ha fúj, földél alatt a családja, mindig van kenyér az asztalán. És én jó rendőr lennék, ismerem a vezényszavakat, értek a fegyelemhez, fegyverhez. Csupán egy baj van. *Parányi szűnetet tart, érezni, hogy hazudni fog.* Írni-olvasni nem tudok. Márpedig féltő, ha ez kitudódik, kellemetlen lesz a százados úrnak.

DR. MÁTYÁS

Hány osztályt járt?

HÁBETLER

Négyet.

DR. MÁTYÁS

Legyint. A rendőröket nem a Tudományos Akadémiáról válogatják. Milyen vallású?

HÁBETLER

A nevelőszüleim katolikusok, de engem evangélikusnak kereszteltek a lelencházban. A feleségem és a kislányom pedig református.

DR. MÁTYÁS

Bólint. Holnap beszélek az illetékesekkel. *Dobolni kezd az asztalon.* Ne féljen, elintézek mindent. Menjen haza, értesítem az eredményről. *Int, hogy távozzék.*

Hábetler döbbenten nézi őt, aztán meghajol, és kétségbeesetten kimegy.

Nyolcadik kép

Utca. Pék Mária Stádingert elárvult pokerórával jön Hábetler mellett.

HÁBETLER

Magyaráz. A százados úr azt mondta, legyek rendőr. Megáll.

PÉK MÁRIA

Ellenségesen. Valamirevaló ember dolgozik, nem a sült galambot lesi!

HÁBETLER

Hát hová, merre menjek én most dolgozni? Az életünk rövidesen jobb út felé kanyarodik, elmarad a nyomorúságunk. A százados úr igen jó szívvel volt hozzám, világosan megmondta, ne féljek, elintéz ő mindent.

PÉK MÁRIA

Nekem ne intézzon semmit! Semmit! Te állat! Elintéznék, hogy arról koldulunk!

HÁBETLER

Megfogja Pék Mária borgas ujjú kezét, leszorítja a combjához.

Kerekre nyitott szemmel bámulják egymást. Pék Mária libeg, kapkodja a levegőt, mint a fuldokló. Rendőr bukkan elő. Hábetler rémülten csókolja Pék Máriát, átkarolja őt, és egymáshoz igazított léptekkel, mint a szerelmesek, kísértálnak.

ÍRÓ

Hábetler Jánost behívták a Protestáns Lelkeszi Hivatal Honvéd parancsnokságára, és polgári altisztként állományba helyezték. Két nappal később lakást kaptak.

Kilencedik kép

Hábetlerék szobája. Küvecses és Anna, a felesége, Hábetler, Kalauz a bútorokat rakják helyre. Az ágyon az újszülött. Kopott társaság, Hábetler előkelően hat sötétkéek egyenruhájában. Emelkedett a hangulat. A férfiak már vastag hangon beszélnek a bortól, mozgásuk is elnehezült. Vágni lehet a füstöt. Pék Mária a konyhában van, időnként behallani pörlekedését. Hábetler demizsonból tölti poharakba a bort.

ANNA

Ne igyatok már, János. Éppen eleget ittatok.

HÁBETLER

Ünnep van, Annuska. Emelem poharamat a fiam egészségére, boldogságára. És meleg szívvel köszöntöm Kalauz Pista komámat, a keresztapát, kedves lakószomszédomat, Küvecses Bandit és az ő csodálatosan szép, aranyos kis feleségét, Annuskát. Az Isten éltesse az én János fiamat és benneteket az én szerény kis otthonomban. *Isznak.*

KÜVECSES

Leteszi poharát, részegen vigyorog. Idehallgasson, főpásztor úr! Magának igen tetszik ám az én feleségem. Az én feleségemnek pedig a főpásztor úr! Ugy bizony! De csak addig, amíg Küvecses Endre azt nem mondja... *Erősen gondolkodik.* ...azt nem mondja, puff! És akkor puff lesz!

ANNA

Tessék! Megmondtam, hogy ne itassátok, mert megint összetör mindent!

KÜVECSES

Én?... Össze! Darabokra!

HÁBETLER

Kedves szomszéd, ha nem bírod a bort, ne igyál, mert a fejedbe megy, és csúnya rágalmazásokat szórsz úgy rám, mint az Annuskára, és az ember meg csak szégyenkezik a legparányibb ok nélkül.

KÜVECSES

Ordít. Te selyemfiú! Anna is téged bámul. Verjen meg benneteket az Isten!

PÉK MÁRIA

Berohan. Ne átkozódj, mert beledoblak a hóba!

KÜVECSES

Ijedten. De a szemem előtt cicáznak. Hát költözzenek össze!

PÉK MÁRIA

Nem cicázik senki. Mi az istent itatjátok? Te, ha otthon megütöd Annát, a telepről is kikergetlek!

KÜVECSES

Nézi őt, csöndesen. Ne haragudj rám, Mária. Sokat ittam.

PÉK MÁRIA

Annus! Gyere csak!

Anna és Pék Mária kimegy.

KALAUZ

Azt lehet mondani, hogy a te fiad meg a kislányod jövője biztosítva van. Hiszen a te állásod kitűnő, az otthonotok, hát legalább ami a bútort illeti, igazán a legmegfelelőbb. Ingyen kapod a ruhát, a villamosjegyet, és úgy gondolom, a munkád sem megerőltető a lelkészeknél.

KÜVECSES

Főlemeli a fejét. Összerakja a Bibliákat, és bóbiskol.

HÁBETLER

Azt nem mondom, hogy a munkám megerőltető, de azért elég figyelmet igényel, és van rá eset, amikor az ember minden tudására szükség van.

KÜVECSES

Vigyorog. A reformáció ünnepén eléneklitek a katonáknak: „Erős vár a mi Istenünk...”

HÁBETLER

Igaz. Csakugyan elénekeljük. De, kedves szomszéd, nemcsak a reformáció ünnepén végezzük a dolgunkat, hanem a hét minden napján van mit csinálnom, és nem is könnyű az én munkám. Reggel az ezredparancsban megjelenik, melyik kórházban, fogházban vagy laktanyában lesz istentisztelet. Becsomagolom a fekete ruhát, ezüstserleget, zsoltároskönyvet, szappant, törülközőt egy faládába, és elmegyek a soros lelkészhez.

KÜVECSES

Azután leül sz és bóbiskolsz.

HÁBETLER

Nem bóbiskolok, szomszéd. Amikor a pap elvégezte az imát, igehirdetést, én következem. Énekelni kezdek: „Mint a szép híves patakra A szarvas kívánczik...” *A kisbaba sírni kezd az ágyon.* A hívők velem énekelnek. *A gyerekekre mutat, fölveszi, és kiveszi a konyhába, majd visszajön.* Óév estéjén azt énekeltem: „Tebenned bízunk eleitől fogva...” A katonai fogházban zokogtak a hívők.

KÜVECSES

És az éneklésen kívül van még munkád?

HÁBETLER

Tölt a poharakba, csak Küvecsesét hagyja üresen. Van. Előfordul esküvő, keresztelő, temetés, siralomház és kivégzés.

KALAUZ

Kivégzés? Azt mondod, hogy kivégzést is csináltok?

HÁBETLER

Azt is, de az nem jó. Én a keresztelőt szeretem, mert lakáson történik, és elég gyakran kapok borraivalót.

KÜVECSES

És a temetés? Ott van borraivaló?

HÁBETLER

A közlegényekkel hamar végünk, csak a koporsóvivő katonákat rendelik ki. A tisztekkel már több baj van és a nagy halottakkal. Csak a nagy halottak ne volnának.

ANNA

Behozza a gyereket, leteszi az ágyra.

HÁBETLER

Nézi a lehajoló Annát.

ANNA

Hát vannak nagy halottak?

HÁBETLER

Vannak, és én gyűlölöm őket. A nagy halottak dísztemetést kapnak.

PÉK MÁRIA

Bejön egy tányér pogácsával.

KALAUZ

És ezért gyűlölöd őket?

HÁBETLER

Ezért. Köves Herman táborszernagyot, a világháború hősét a Kerepesiben búcsúztatták. Két és fél órát tartott a ceremónia. Nagy Pál hadsereg-főparancsnokot a Tiszti Kaszinóból temették. A szertartáson megjelent Horthy Miklós őfőméltósága. A szobában hőség volt, hatalmas kandeláberek lobogtak. Taubinger főesperes úrnak remegett a lába, de csak beszélt, beszélt. A főurak zsebkendőikkel itatózták a homlokukat. Én meg pontosan a lángoló kandeláber mellett álltam, ömlött rólam a veríték. Csupa egy víz volt a bajuszom, égette a szememet is.

PÉK MÁRIA

Dühösen. Mért nem törölte meg a pofádat? Nálad is volt zsebkendő!

HÁBETLER

Azért, drága anyuskám, mert féltem a zsebemhez nyúlni, félreérthető mozdulatot tenni a sok detektív előtt. A kezemfejjével megtörölni a homlokomat, három lépésnyire a kormányzó úrtól, igen röstelltem volna. *Letérdel Pék Mária elé, megcsókolja borgas ujjú kezét.* Én kicsi anyuskám, köszönöm neked a te fáradhatatlan gondoskodásodat rólam és a mi drága gyermekeinkről.

PÉK MÁRIA

Elpirul. Vén bolond. *Megsimogatja Hábetler fejét, zavartan nevet.*

KALAUZ

Förláll, minden pátosz nélkül, nagyon őszintén. És most hadd emelem poharamat a keresztfiamra, a trónörökösre, ifjabb Hábetler Jánosra!

PÉK MÁRIA

Megbatódottan. Az Isten szeressen bennünket!

Sötét lesz, csak az Írón marad fény.

ÍRÓ

Tavasszal Hábetler János elhozta Gizikét Brügcsről. Egy év múlva a szép Küvecses Anna fiút szült, Pék Mária lett a keresztanyja. A szomszédságukba apácák költöztek, megnyitották a Piusz Otthont, de Küvecses Anna gyerekeit nem vették föl.

Tizedik kép

Hábetlerék szobája, késő délután. Pék Mária faszenes vasalóval katonaingeket vasal, a már kivasalt ingek az asztalon tornyosulnak. Küvecses Anna az ablaknál áll, az utcán vonuló apácákat nézi szomorúan.

PÉK MÁRIA

Észreveszi az apácákat, az ajtóhoz fut. Orsolya főnövér! Orsolya főnövér kérem, tessék egy percre bejönni hozzám!

ORSOLYA FŐNŐVÉR

Belép.

ANNA

Dicsértessék a Jézuskrisztus.

ORSOLYA FŐNŐVÉR

Pék Máriához. Mit óhajt, kérem?

PÉK MÁRIA

Kedvesnővér, miért nem nézi meg soha az én keresztfiamat?

HÁBETLER

Megáll az ajtóban, kezében batyu.

ORSOLYA FŐNŐVÉR

Hidegen. Azért, mert ha már az anyja református emberhez ment feleségül, legalább azzal tette volna jóvá a bűnét, hogy katolikus keresztmamát hív.

PÉK MÁRIA

Elönti a düb. De a hétszentséges úristenit, kedvesnővér, annak a katolikus nőnek nem ég el a lelke, ha református ember keresi a kenyerét?

ORSOLYA FŐNŐVÉR

Gyorsan kimegy.

HÁBETLER

Félreáll az ajtóból, helyet ad a kedvesnővérnek; alig talál szavakat. Már az apácákkal is összemész? Mindenki? Hát tőled már senkinek sincs nyugalma?

ANNA

Elmegyek a gyerekekért a Linum-pályára. *El.*

HÁBETLER

Fogja a fejét. Tudod te, hogy mit tettél? Ekkora szégyent! Majd még a rendőrségre is behívatnak!

PÉK MÁRIA

Mit sopánkods? Engem hívatnak, nem téged!

HÁBETLER

És ha becsuknak? Vagy súlyos pénzbüntetésre ítélnék?

PÉK MÁRIA

Fenét ítélnék! Talán megütöttem? Vagy belerúgtam? Beszélsz a világba!

HÁBETLER

Akkor vedd tudomásul, hogy a fogalmazó úr a legszigorúbb hangon figyelmeztetni fog, hogy ne használj mocskos, drasztikus hangot az apácaikkal! Ilyen módon viselkedni! Holnap már az egész telep rajtunk röhög!

PÉK MÁRIA

Jól van, eleget ugattál!

HÁBETLER

Idehallgass, asszony! Kérve kérlek, fogd a szádat, mert egyszer elfogy az én türelmem, akkor pedig baj lesz!

PÉK MÁRIA

Hangosan, idegesen nevet, kimegy, kiviszi a vasalót.

HÁBETLER

Kezet mos. Leváltották Taubinger főesperes urat.

PÉK MÁRIA

Kintről. Szerencsétlen marha. És most ki a főnököd?

HÁBETLER

Dani Balázs főesperes ezredes.

PÉK MÁRIA

Bejön, serpenyőben paprikás krumplit tesz az asztalra. Beszéltél már vele?

HÁBETLER

Bólint. Ma reggel. Bejön a hivatalba, én meg alszok. *Enni kezd.* Megrázza a vállamat. Miféle jogon merészel itt aludni? – kérdezi tőlem.

PÉK MÁRIA

Jézus!

HÁBETLER

Főesperes ezredes úr kérem, mondom neki, én mindig éjszaka egy órákor a nagyvásártelepen Hunyorgó József kereskedőnél trógerolok, mert a családomnak szüksége van rá.

PÉK MÁRIA

Idegesen. És ő?

HÁBETLER

Gondolkozott, majd kijelentette: nemes cselekedet. Igen, mondta, magának szép lelke van. És adott egy pengőt ajándékba. Itt van, vegyél magadnak bort, a gyerekeknek meg cukorkát. *A maradék krumplit Pék Mária elé tolja.*

PÉK MÁRIA

Vidáman eszik. Mész a Christ-vendéglőbe?

HÁBETLER

Föláll az asztaltól. Igen, anyuskám. Most minden áldott nap próba van, mert a soproni dalosversenyre készülünk. A karvezető úr véleménye szerint talán nem maradunk szégyenben, sőt, ha a második szólamunk följavul, még sikerünk is lehetséges.

PÉK MÁRIA

Mit énekeltek?

HÁBETLER

A tükkörnél igazítja a bajuszát, énekel. „Magasan repül a daru, szépen szól,
Haragszik a kisangyalom, mert nem szól.” Szép?

PÉK MÁRIA

Szép. Vigyázzatok Küvecses Bandira, ne igyon.

KALAUZ

Az utcáról szól be. János, készen vagy?

HÁBETLER

Megyek már! *Megcsókolja Pék Máriát, énekelve elmegy.*

PÉK MÁRIA

Dúdolja az imént hallott dalt, ágyazni kezd; az ajtóban a Cigánynő jelenik meg.

CIGÁNYNŐ

Csókolom az aranyos kezét, szép asszonyka!

PÉK MÁRIA

Na, pont te hiányoztál! Talán pénzt hoztál?

CIGÁNYNŐ

Én szerencsét hozok, nagy boldogságot!

PÉK MÁRIA

És pénzt viszel! Ha kapsz! De nálam nem kapsz!

CIGÁNYNŐ

Kis csipketerítőre mutat. Azt add nekem!

PÉK MÁRIA

Nevet. De sok eszed van!

CIGÁNYNŐ

Körülnéz, hallean. Nem kérem ingyen. Nagy dolgot mondok érte, halálos igazat.
Ha van bátorságod, mutasd meg a tenyered.

Pék Mária kinyújtja a kezét.

Nem messze tőled lakik egy fekete asszony. Babonás szemét kivetette a férjedre, el fogja csábítani...

PÉK MÁRIA

Takarodj innen...

CIGÁNYNŐ

Megijed a csendes hangtól, gyorsan kimegy.

PÉK MÁRIA

Te élő Isten, aki mindent látsz! *Remegő, csúnya kezével megigazítja koszorúba font, szőke haját. Alkonyodik, meggyújtja a petróleumlámpát. Azután a falhoz lép, öklével döngeti. Anna! Annus! Itthon vagy? Csönd.*

KÜVECSES

Részeget lép be a szobába, kiabál. Hol vagy, strici? Te bibliahuszár?

PÉK MÁRIA

A frász jön az emberre. Te átok! Eredj, mert bizonyisten leöntlek egy vödör vízzel! Eredj haza, és feküdj le!

KÜVECSES

Gondolkodik. Megyek.

PÉK MÁRIA

Az ágy szélére ül, maga elé bámul.

KÜVECSES

Az ajtónál ökölvívó-mozdulatokat csinál. Most aztán puff! Hol vagy, te kék ruhás selyemfiú! Gyere a szemem elé!

PÉK MÁRIA

Már megint nem nyugszol?

KÜVECSES

Hol van a sekrestyés? A mázos beszédű?

PÉK MÁRIA

Ne ordíts! Micsoda dolog ez? Megittál egy liter bort, beszélsz összevissza. Föllármázod a környéket. Holnap kijózanodsz, akkor bocsánatot kérsz. Eredj innen a fenébe.

KÜVECSES

Tanácsalanul leengedi a karját. Komaasszony! Tegnap a Sashegyen sétáltak.

PÉK MÁRIA

Csendesen. Nem látta azt senki.

Nézik egymást.

KÜVECSES

Nagyon komolyan. Bocsánatot kérek. *Elmegy.*

PÉK MÁRIA

Fölbúzza a vekkert; az ablak alatt férfiak gyülekeznek, kezükben gyertya világít, halkan, két szőlamban énekelnek.

HÁBETLER

Megjelenik az ajtóban, kezében égő gyertya, halkan, érzéssel énekel. „Ó, mi zeng az éjszakában, Álmaid mi úzi el? Lombok között kismadárka Szerelemről énekel.”

A szomszédból hallani, hogy Kívences veri a feleségét. Hábetler egyre hangosabban énekel, túl akarja kiabálni szomszédait, hogy Pék Mária ne hallja. Odaát csönd lesz, erre ő is abbahagyja az éneklést.

Elfújja a kezében levő gyertyát. Mostantól azután meg kell vizsgálnunk minden fillér útját. A vásártelep is elköltözött, olyan messze nem járhatok trógerolni. Bajuszkötőt vesz föl.

PÉK MÁRIA

Talán eddig elherdáltam a pénzt? A szeretőmre költöttem? Az ágy szélén ül, poharat morzsolgat a kezében.

HÁBETLER

Reggel elmondtam nehéz helyzetünket, hogy lebontják a barakktelepet, el kell mennünk innét. Engedélyt kaptam, hogy fől szolgálok a tisztí étkezdében, és a maradék ételt hazavigiem a családomnak.

PÉK MÁRIA

Hiszterikusan nevet. Teremtő Atyám! Megtőmjük a bendőt! Még habos tortát is zabálhatunk! Főldbőz csapja a poharat.

HÁBETLER

Ne csapkodjál, mert más ember igen örülne a mi szerencsénknek. Én törvénybe ütköző cselekedeteket el nem követek, de a családomról igenis, minden igyekezetemmel gondoskodni akarok.

PÉK MÁRIA

Kirobban. Te mered kinyitni a pofádat a családról? Te utolsó! Azt hiszed, vak vagyok? Nem látom, mit művelsz az Annuskával? Hogy mosolyogtok egymásra? Hogyan meresztitek azt a mocskos szemeteket? Ti utca rongyai!

HÁBETLER

Elsápad. Hogy mondatsz ilyet? Hát elment az eszed? Kérve kérlek, ne gyalázkodj, ne ordíts. Én csöndes, békés ember vagyok, nem szeretem a botrányt, a feltűnést, én nem ártok még a légynek sem, de ha egyszer megvádítanak, abból igen nagy baj lesz.

PÉK MÁRIA

Baj lesz? Mi baj lesz? Te sima szavú, replás gazember! Te hazugok királya!

HÁBETLER

Isten nevére, hallgass! Inkább elmegyek, kimegyek a világból! Az ajtó felé indul.

PÉK MÁRIA

Nevet. Elmész? Elébe áll. Viszed a fekete ribancot?

HÁBETLER

Te! Az anyád! Hát nem hallgatsz el? Lerángatja az asszonyt a padlóra, üti, rugdalja.

PÉK MÁRIA

Sikít. Hallod, mit csinál velem az uram? Miattad, te fekete szajha! *Föltápászkodik, a falhoz rohan, kezével döngeti.* Verjen meg az Isten, ha az én uram kell neked!

HÁBETLER

Lefogja.

ANNA

Megjelenik az ajtóban, vadul zokog. Hogy nem szakad le az égbolt! Én meg a te urad! Agyon szúrom magam! *A fiókot rángatja, kést keres, de csak fakanál akad a kezébe, azszal hadonászik.* Ilyen széken! Jézus Mária! Hogy nem szakad le az égbolt! *Elrohan.*

HÁBETLER

Begombolja az egyenruhát, fejére teszi fekete, aranygombos csákóját, és elmegy.

PÉK MÁRIA

Leül, hangtalanul sír.

KÜVECSSES

Kalauzzal jön, részegek. Jó estét, komaasszony. A férjed?

PÉK MÁRIA

Elment.

KALAUZ

Mikor jön?

PÉK MÁRIA

Nem mondta.

KALAUZ

Küvecseshez. Kártyázunk?

KÜVECSSES

Kettesben nem kártyázunk. Nekem nem szabad hazardírozni, én csak egy szar cipész vagyok.

KALAUZ

Leül az asztalhoz, kártyát húz elő. Várákozunk. *Pék Máriához.* Gyűjtsd meg a lámpát, nálatok nem kell spórolni a petróleummal.

PÉK MÁRIA

Csináljak fokhagymás pirítóst?

KÜVECSSES

Csináljál.

KALAUZ

Te Küvecses, van még az üvegben?

KÜVECSSES

Flaskót húz elő, vizsgálja. Komaasszony, poharakat!

PÉK MÁRIA

Ne ordíts! Nem kocsma ez! *Poharakat hoz.*

KÜVECSES

Tölt. Én nem bánom, hogy lebontják a telepet, tőlem gyűjtsák föl. Rakják a tűzre. De hát a szabad ég alatt nem lehet lakni. Két fiam van, feleségem, hová vigyem őket?

PÉK MÁRIA

Kezébe veszi a poharat, kezd a sírással. Nekünk se könnyű. Ki tudja, mi jön most... merre visz tovább a sorsunk.

KÜVECSES

Fölordít. De hát ki mondja meg, mit csináljunk! *Csend.* Szóljon valaki! *Csend.* *Körülnéz, Kalauz és Pék Mária meg se moccan.* *Küvecses ráborul az asztalra, hangosan zokog.*

Sötét, szélfúvás.

ÍRÓ

Évek teltek el. Két lányuk született még Gizike és Jani után, Eszter és Hajnalka. Gizike sírt, azt kiabálta, minek születünk folyton. Hábetler alig tudta kivenni Pék Mária kezéből. Jani iskola után a Linum-pályára szaladt vagy Szörm meséit hallgatta a grundon.

Tizenegyedik kép

Grund, ólomszürke, téli ég, erős szél fúj. Szörm nagy szakállt, fehér tengerészsapkát visel. Toprongyos, derekán horpadt csajka. Zsákba tekert lábbal topog. Janinak magyaráz. A másik oldalon lassan gyülekeznek az ínségkonyha vendégei. Rendőr megy át a színen.

JANI

Mondd, Szörm bácsi, egy hadihajó is fölborul?

SZÖRM

Emberekkel, ágyúkkal! Akkor imádkozhat, aki él, de ez fölösleges. Nincs túlvilág. A halak megeszik az embert és kész. De az emberek félnek, ezért hát imádkoznak. Ne törődj velük, Jani, és ne is imádkozz, fölösleges ostobaság. *Nevet.* A Gergely-naptár is bolondság.

JANI

Nevet. Hát az miért bolondság?

SZÖRM

Azért, mert a névnapokra semmi szükség. Nézd, itt az én naptáram. *Kartonlapot mutat.* Hétfő: lekváros tészta. Kedd: sárgaborsó. Szerda: böjtös, gríz. Csütörtök: sárgaborsó. Péntek: böjtös, gríz. Szombat: lógulyás. Vasárnap: Hábetler Jani, csupa jó!

JANI

Névet. Akkor holnap csupa jó! De Szörm bácsi, ne várj itt a grundon, beviszem a kalyibádba. Hideg van. Anyám azt mondta, éjjel havazni fog.

SZÖRM

Hadd várjalak meg itt. Nálam olyan pofákat vágysz, hogy az igenis rosszulesik nekem.

JANI

Mert olyan bűdös van, mint a görénylyukban.

SZÖRM

Az igaz, mert nem takarít senki.

JANI

Gizikével kitakarítottunk nálad kétszer is. Egy óra múlva összedobálsz mindent.

SZÖRM

Össze hát! Mert öreg vagyok! Majd százéves korodban te is összedobálsz mindent! Mit gondolsz? Nem akárki voltam én! Tengerész voltam én! *Odamegy az ínségkonyhához, nem akar sorba állni.*

FÉRFI

Sorba, tata!

SZÖRM

Nekem senki ne tegyen megjegyzést! Árva szót se halljak! Sőt, dupla porciót követelek! Tessék, ezt vegye tudomásul mindenki! Az egész magyar állam!

GIZIKE

Megint veszekszik?

JANI

Öreg már.

GIZIKE

Hány éves?

JANI

Nem tudom, Gizike. Azt mondja, száz.

GIZIKE

Száz!

SZÖRM

Az emberek gúnyolják, ő toporzékol. Hiába akadékoskodtok velem, ti koldusok! Én mentettem meg vitéz nagybányai Horthy Miklós életét a Navarrán! Viharban, tűzben, nagy háborúban!

FÉRFI

Röhög. Pontosan látszik rajtad!

SZÖRM

Látszik? De miért? Mert hálátlan ember a kormányzó! Hitszegő bitang! Egy patkány!

A tömeg elhallgat.

Igenis, én ott voltam a háborúban, vigyáztam az életére, ő meg hintón jár, díszes házban zabál! Egyék meg őt a kukacok!

Rendőrk jön, nyakon ragadja, vezeti kifelé. Fölerősödik a szél.

Szörm megy vele, csöndesen, tűnődő hangon beszél, míg el nem tűnnek. Az ember sok mindent tapasztal. Láttam hullámverést, remegett tőle a gyáva, még a parancsnoki híd ablakán is folyt a víz. És a szél... olyan sós, ha nem a part felől jön... Meséltem erről egy lánynak, de nem hitte el. Micsoda buta lány volt... *Kimegy.*

JANI

Utána akar menni, de a Rendőr nem engedi.

GIZIKE

Sírósan, halkan. Most talán becsukják az öreget a Ringerbe, és nem fog fájni többé.

JANI

Féktelen dühvel. Barom! A toloncházba csukják! A keserves, mocskos úristenit!

Osztani kezdik az ételt, a sor megindul. A szín elsötétedik.

ÍRÓ

Tizennégy napot adtak a költözködéssre, amikor bontani kezdték a barakktelepet. Az asszonyok sírtak, a férfiak csoportokba verődve tárgyalták a szerencsétlenséget. A rendőrök kettesével járkáltak a sikátorok között. Hábetlerék a Nagyfuvaros utcába költöztek.

Tizenkettedik kép

A Hárfas kocsmá a Józsefvárosban. Zaj, nevetés, cigarettafüst. Két-három csupasz asztalnál fecsegnek, isznak a vendégek.

SÁPADT BÉLA

Azt sem tudod, kitől vagy állapotos! Fogalmad sincs róla!

CSELE JULI

Másik asztalnál ül. De tudom! Csak semmi közöd hozzá!

HIRES ISTVÁN

Megbőki Csele Julit, balkan. Kérdezd meg tőle, miért ivott világítógázt?

SÁPADT BÉLA

És miért nem dolgozol? Megmondom! Azért, mert lusta disznó vagy!

CSELE JULI

Én nem bírom a nehéz munkát! Megpróbáltam. Hamar kiver a veríték, szédülök, forogni kezd minden. A dobozgyárból is hazaküldtek. Reich bácsit nemegyszer kértem, szerezzen valamit, ő jobb emberekkel érintkezik.

KOCSMÁROS

Minek neked Reich bácsi? Beszélsz az Úristennel mindennap a Rita-kápolnában.

Röhögés.

CSELE JULI

Igen. Mindennap kérem őt, hogy egészséges gyermekem szülessen, vigyázza Vargha Sándor minden lépését, és ne engedje kigyulladni Reich bácsi gyomrában a pálinkát.

KOCSMÁROS

Ki az a Vargha Sándor? A gyereked apja?

CSELE JULI

Az. A vőlegényem. Kéthetenként gyalog jön be Horthy-ligetről, mert ott dolgozik. Ha pénzünk lesz, ciánoztatok, mert kényes természetű, veszünk egy rendes ágyat, és megházasodunk.

HIRES ISTVÁN

Majd a Sápadt Béla kiciánoz.

SÁPADT BÉLA

Kimérten. Én szobafestő vagyok, és nem foglalkozom rovarirtással. *Vigyorog.* Azt mesélik, fülíg szerelmes vagy Reich Katóba. Mandolinozol neki a Mátyás téren.

HIRES ISTVÁN

Vállat von. Neked is mandolinozok. Szerenádokat adok a Markó utcai fogháznál. Te majd integess az ablakból.

SÁPADT BÉLA

Okos ember vagy te, Hires István. A neved is azt mondja, sokra viszed még.

HIRES ISTVÁN

Igyekezni fogok. És ha semmi sem sikerül, elmegyek falat kaparni.

KOCSMÁROS

Hires István az ölébe akarja ültetni a lányt. Más szándéka nincsen.

CSELE JULI

Hohó! Azt elhiszem! Minden férfi az ölébe venné Reich Katót. Csakhogy nem lehet, mert szerelmes. Teljesen reménytelenül.

KOCSMÁROS

Megjött a Reich bácsi!

Általános szexzáció, a Kocsmáros készíti az ecetes hagymát, heringet, kiméri a fröccsöt.

Méltóztassék!

REICH BÁCSI

Leszámolja a pénzt a söntéspultra, fölhajítja a fröccsöt. Még egyet! Eszik. Hórukk!

SÁPADT BÉLA

Mondd, Reich bácsi, hol van a világon a legmagasabb templomtorony? Te biztosan meg tudod nekünk mondani.

REICH BÁCSI

Fölhajítja a második fröccsöt, bátát a söntéspultrának támasztja, szippant olcsó szivarjából. Derülhettek, balgák! De ha most megkérdem tőletek, miért nem tévednek el a vándormadarak, milyen alakú Cleopatra fürdőkádja, hogyan találkozik a végtelenben két párhuzamos egyenes, akkor hallgattok.

KOCSMÁROS

Megmondanád azt, ki lopta el a Nagyfuvaros utcai zsidótemplom perselyét?

REICH BÁCSI

Elpirul. Nem szép, hogy ilyent kérdezel tőlem.

KOCSMÁROS

Nem szép? És a temetőben mit csinálsz?

REICH BÁCSI

Haragosan. Miféle jogon gyanúsíthat bárki egy állampolgárt? Íme, a pángermán konspiráció hatása! Engem ne gyanúsítsatok! Igaz, néha megszólítom az embereket a temetőben... Én is adományoztam már... *Csele Juli és Hires István asztalához leül. Nagy hangon.* Egy liter bort kérek! Igyon velem, aki akar!

CSELE JULI

Mondd meg nekik, Reich bácsi, hogy szerzel nekem munkát! Hogy megígérted!

REICH BÁCSI

Igaz. Való igaz, és én, szavamra, mindent meg is próbálok. Ne félj, gyermekem! Isten megvéd bennünket a sötétségben is.

Isznak, nevetnek, jókedvűek. Elsötétül a színház.

Tizenharmadik kép

A Hárfa előtt az utcán Jani és Reich Kató gázlámpánál megáll.

JANI

Süket egy pali ez a Sápadt Béla. Most már egy éve segíték neki a szabad időmben, rájöttem, hogy vacak munkát csinál. Ha egyedül dolgoznék, szebben és gyorsabban csinálnám. *Megfogja a lány kezét, leülnek a járda szélére.* Az udvari lakásokat egészen világosra festeném. *Elmosolyodik.* Kékkel és ezüsttel. Még este sem kéne villanyt gyújtani. Elhiszed?

REICH KATÓ

Csendesen. Fogadj el engem. Ha akarsz, világoskék ruhát veszek magamnak, ezüst szegéllyel.

JANI

Mérgesen. Én nem akarok soha bántani, de ha fölbosszantasz, akkor mégis bántalak, másnap meg mindenki velünk verekszem. Ezért megkérek, beszélj másról.

REICH KATÓ

Hallgass meg, Jani. Én mindenre nagyon figyelek és vigyázok, amit te mondasz. Tavaly az Elektromos-pályán rám kiabáltál, hogy pihés a hajam. Én akkor egész éjjel bögttem, azt gondoltam, lenyírom kopaszra, lássad, mennyire szeretlek. De aztán féltem, hogy nem állsz velem szóba. Mi boldogok lennénk. Ha nem tudnám, nem is beszélnék róla. És szép lenne a gyermekünk...

JANI

Én zsidó lányt nem vehetek feleségül. Egészen rossz véleményem van róluk, és egyáltalán nem lehet szeretni őket. Most mit nézel? Ezt nem én találtam ki, ezt mindenki tudja!

REICH KATÓ

Mosolyog, a szeme könnyes. Én nem voltam ott az Olajfák hegyén. Itt születtem a Nagyfuváros utcában.

JANI

Nyersen. Nem arról beszélek! A két húgom ruháján folt hátán folt! Ha jönnek az iskolából, közöttük libeg habosan, lakcipőben Weisz Rózsi, a Schlésinger lány. Az anyjuk meg ül a pénztárban. *Hallgat, majd csendesen.* Anyukának görbék az ujjai, és ha tudni akarsz, nem is tudja őket kiegyenesíteni...

Reich Kató nem mozdul.

Téged ki bánt? Ha téged a bűdös életben valaki bánt, kioltom a szemvilágát. *Maga felé fordítja a lány arcát.* Elhiszed?

REICH KATÓ

Bólint, kibukik belőle hangtalanul a zokogás.

KOCSMÁROS

Kiabál a Hárfásból. Záróra!

Kinyílik a Hárfás ajtaja; Hires István kicipeli Reich bácsit az utcára.

REICH KATÓ

Janival odalép az apjához, Reich Kató karon fogja Reich bácsit.

REICH BÁCSI

Te vagy az, kislányom? Semmi baj, ne sírjál... lefekszünk és alszunk... Jó nagyot alszunk, kislányom.

Elmennek, Jani és Hires István összenéz, Jani elmegy Katóék után, Hires István visszamegy a kocsmába. A színpad elsötétedik.

ÍRÓ

Ősszel Reich bácsinak egy ismeretlen ember azt mondta, létesített egy nemzetegészségügyi szempontból fontos vállalatot, úgy hívják: Salubritas. És munkát ajánlott neki. Reich bácsi azonnal Csele Julit ajánlotta. Csúnya vállalat volt a Salubritas. Teherautó érkezett, lerakták róla a köpöcsészéket, és megindult a munka. Csele Juli nagyon elkeseredett.

Tizennegyedik kép

A Hárfás előtt, kora délután. Csele Julit kivezetik a kocsmából, és leültetik egy padra.

CSELE JULI

Még egy pohárral!

KOCSMÁROS

Többet nem kapsz! Telefonálok a mentőkért.

CSELE JULI

Még egyet! Ez az utolsó!

SÁPADT BÉLA

Nyöszörögtél, hogy nincs munkád! Ciánóztatni akarsz, ágyat akarsz, házasodni akarsz! Megmondom mindjárt, mit akarsz!

HIRES ISTVÁN

Addig iszol, amíg lefordulsz a székről!

SÁPADT BÉLA

Állandó munkád van, kényelmes, heti húsz pengőt keresel.

HIRES ISTVÁN

Többet keresel, mint közlünk bárki! Havi nyolcvan pengőt keresel. Igaz vagy nem igaz? És itt ülsz a nagy hasaddal, iszod a pálinkát, mint a gödény.

CSELE JULI

Még egyet! Ez az utolsó!

HIRES ISTVÁN

Soha az életben nem kapsz te magadnak rendes embert. Soha a bűdös életben. A vőlegényed is elhagyott.

CSELE JULI

Fölsír.

JANI

Reich Katóval belép.

CSELE JULI

Fölszál, igyekszik egyenesen menni, de forogni kezd vele a világ, összeesik.

REICH KATÓ

Úristen! Hát miért nem telefonálnak a mentőkért?

KOCSMÁROS

Már telefonáltam.

Sziréna, fékcikorgás, bejönnek a mentők. A társaság oszlani kezd, Reich Kató visszamegy Janihoz. A mentők elviszik Csele Julit, a mentőautó elindul.

REICH KATÓ

Iszonyat az arcán. Tébolyító!

JANI

Vadul. Dögöljön meg, azt kívánom neki!

REICH KATÓ

Gyere, menjünk. Meg kell tudni, mi van vele.

JANI

Egy utolsó részeg disznó! Dögöljön meg!

REICH KATÓ

Ne beszélj így. Talán már nem is él.

JANI

Nem érted? Hát emberek vagyunk! Nem lehet így a világra hozni! A gyerek nem születhetik így, ilyen részegen, disznó módjára! A gyerek az gyerek!

REICH KATÓ

Nézi, nem meri megsimogatni; elsötétedik a szín.

ÍRÓ

A Hábetler család tavasztól őszi vasárnaponként a szomszédokkal, ismerősökkel kirándult a Népligetbe. Pihentek a fűvön, nevettek Káposztás Zsuzsin, kikiáltón, lisztes arcú bohócon. Gizike szerelmes volt Szűcs Bélába, a Kerepesi temetőben, koszorúszagú szélben csókolóztak, sírboltok árnyékában nézték egymás szemét. Gizike boldog volt. Amikor szövőgépre került, heti keresete tizennyolc pengő lett, elhatározták, hogy összeházasodnak.

Tizenötödik kép

Hábetlerék konyhája. Pék Mária teknőben katonaingeket mos. A konyhaajtó előtt, a folyosón Gizike és Reich Kató a rácsra támaszkodik.

GIZIKE

Csendesen. Félek, én mindig félttem. Amikor még a barakkban laktunk, egy éjszaka csontvázat láttam, és azután minden éjjel. Nyitott szemmel néztem, nem volt erőm behunyni. *Kis szünet.* Te, én úgy szeretek csókolózni.

REICH KATÓ

Engem még nem csókoltak meg. Előbb-utóbb feleségül megyek az öcsédhez, ő legyen az első, azt akarom.

GIZIKE

Csendesen. Ilyenre nem szabad gondolnod.

REICH KATÓ

Ha akarja, kikeresztelkedem. Apám sírna, de én elmegyek a paphoz, és kikeresztelkedem. Akkor megházasodhatunk, és kisfiút szülök neki, mert ő kisfiút szeretne mindenáron.

GIZIKE

Átkarolja, hallgatnak.

HIRES ISTVÁN

Virágcsokorral jön. Szervusztok!

GIZIKE

Szervusz. *Nagy zavarban.* Mondhatok valamit? Nem haragszol meg?

HIRES ISTVÁN

Elmosolyodik. Tűnjek el?

GIZIKE

Csak most... kivételesen.

HIRES ISTVÁN

Följön?

GIZIKE

Bólint.

HIRES ISTVÁN

Férjhez mégy?

GIZIKE

Csendesen. Megkéri a kezemet.

HIRES ISTVÁN

Hát akkor... gratulálok, Gizike. Sok boldogságot. *Elmenőben át akarja nyújtani a sokrot Gizikének, aki nem fogadja el, akkor téován Reich Katónak kínálja, végül a belépő Szűcs Béla kezébe nyomja, és kimegy.*

SZÚCS BÉLA

Anyád egyedül van?

GIZIKE

Bólint.

SZÚCS BÉLA

Gizikének adja a csokor virágot, és belép a konyhába. Jó napot!

PÉK MÁRIA

Kiegyenesíti derekát a mosóteknőnél, megtöröli borgas ujjú kezét, hidegen. Maga kicsoda?

SZÚCS BÉLA

Szűcs Bélának hívnak.

PÉK MÁRIA

Mit akar?

SZÚCS BÉLA

Gizikét. Feleségül kérem.

PÉK MÁRIA

Indulat nélkül. Én a lányomat magának nem adom. A lakásomba pedig többé be ne tegye a lábát.

SZÚCS BÉLA

Farkasszemet néz Pék Máriával, majd kimegy.

GIZIKE

Izgatottan. Mit mondott?

SZÚCS BÉLA

Hogy ne tegyem be ide többé a lábamat.

GIZIKE

Úristen!

SZÚCS BÉLA

Gyere velem. Feleségül veszek. *Megfogja a lány karját.*

GIZIKE

Nézi őt, csendesen. Én nem hagyhatom el a családomat.

SZÚCS BÉLA

Elengedi őt. Gyáva vagy? Csönd. Többé nem akarlak látni. Elmegy.

GIZIKE

Kibukik szemén a könny. Úgyse szeretett volna sokáig, elhagyott volna. Olyan szép... a lelkem mélyén mindig félttem tőle.

REICH KATÓ

Átöleli.

PÉK MÁRIA

Kiabál. Gizike! Gyere ide!

GIZIKE

Bemegy.

PÉK MÁRIA

Hatalmas pofont ad neki, kiveszi kezéből a virágcsokrot, a vödörbe dobja. Tanuld meg, lányom, a te anyád nem kurva, nem kapcarongy, akit idehozol, az tisztességesen beszéljen, ne vágjon jónapotot a pofámba! Fogd meg!

Kimennek, a teknőt, vödröt kiviszik. Sötét lesz.

ÍRÓ

Hires István minden délután a konyhában ült, Pék Máriával beszélgetett. Azt mondta, megöli magát, ha Gizike máshoz megy feleségül. Narancsot hozott, mozijegyet, bonbonmeggyet. Gizike nem szerette őt. Hízolgőnek, unalmasnak találta, gyakran meg is mondta neki. És ezerkilencszáznegyven karácsonyán, édesanyja követelésére, Hábetler Gizella feleségül ment Hires Istvánhoz. Pék Mária halat rántott, túrós csuszát készített.

Tizenhatodik kép

Hábetlerék szobája. Mindenki ünneplőben. A bútorokat rendezik át, Pék Mária dirigál, a levegő tele van idegességgel.

HAJNALKA

Fölugrik az ágyra.

ESZTER

Gyere le az ágyról!

HAJNALKA

Sípcsonton rúgja Esztert.

ESZTER

Sántítva, sírva. Anyuka kérem, a Hajnalka belém rúgott! Teljes erejéből!

PÉK MÁRIA

Elkapja Hajnalkát, üti.

HAJNALKA

Ne a fejemet tessék! Akárhol máshol, csak ne mindig a fejemet!

PÉK MÁRIA

Majd még te fogsz tanítani rá! *Eszttert is csépli.* Nesze! Hogy ne nevessetek egymáson!

A két lány bőg, kimegy.

HÁBETLER

De hát ez valóságos bolondokháza! A lakók azt hiszik, hogy embert ölünk.

PÉK MÁRIA

A lakók! Ó, Istenem, Atyám! Akkor ütöm a kölykeimet, amikor én akarom!

JANI

Minek kell folyton átrendeznünk ezt a nyomorult lakást?

PÉK MÁRIA

Nézi őt, elmosolyodik. Azért, fiam, mert én így parancsolom.

HÁBETLER

Megbunyászkodva. Jól van, drága anyuskám, de akkor csináljuk. Mindjárt itt van az ünnep, megérkezik az ifjú pár. Eredj, Jani fiam, hozd be a fát. Lányok, elő a dobozokkal, mozogjunk csak szaporán!

JANI

Bebozza a fenyőt.

HAJNALKA, ESZTER

Díszíti a fát.

HIRES ISTVÁN

Gizikével bejön; levetik kabátjukat.

PÉK MÁRIA

Nevet. Már féltem, hogy hamarább jöttök. Apátok sopánkodott, hogy megjön az ifjú pár, és minden a feje tetején.

GIZIKE

Féber menyasszonyi ruhában van, megcsókolja Pék Máriát.

HIRES ISTVÁN

Szmokingban, kezét csókol Pék Máriának; nagyon egyenesen tartja magát, de így is alacsonyabb Gizikénél. Anyuka kérem, számolja ki, mennyit fizessünk havonként Gizikével.

PÉK MÁRIA

Nevet. Élünk mi, fiam, bele a világba, a fene számol! Nálunk eszik az egész ház, csak nem gondolod, hogy tőletek pénzt kérek?

JANI

Anyuka kérem, átmehetek Reich Katóért?

PÉK MÁRIA

Eredj, fiam!

Jani elmegy.

HIRES ISTVÁN

Az órájára néz. Attól félek, elkésünk.

PÉK MÁRIA

Ránéz, csöndesen. Akkor elkéstek. Szenteste, legalább gyertyagyújtásnál együtt kell hogy legyen a család, akkor együtt is marad örökre. *A konyhában zaj, kikiabál.* Mi a fenét csinálsz te ott kint?

HÁBETLER

Csupa nedves a csillagszóró. Válogatom a szárazát. Mindjárt, anyuskám, egy perc.

REICH KATÓ

Janival bejön. Kezét csókolom, szervusztok. *Gizikéhez.* Hová mentek?

GIZIKE

Szentendrére. Holnap délig kaptunk egy szobát. *Nevet.*

REICH KATÓ

Mit nevetsz?

GIZIKE

Mezítláb fényképeztek. Azt mondta, vegyem le a cipőmet. De így is magasabb vagyok nála.

HÁBETLER

Mindenki menjen ki. Te is. *Eloltja a villanyt, meggyújt egy csillagszórót. Csönget.*

Lobognak a gyertyák, pattog a csillagszóró. A gyerekek bejönnek, Pék Máriát Hábetler vezeti be. Pék Mária szőke haja ápolat, magas sarkú cipőt visel, seelyemharisnyát, tartása egyenes. Énekelni kezdenek: „Csendes éj, szentséges éj...” Azután villanyt gyújtanak, megcsókolják egymást, a fa alatt megkeresik az ajándékokat.

JANI

Félrevonja Reich Katót, zsebéből kék, bársonnyal bélelt dobozkát vesz elő, vékony aranylánc van benne, négylevelű lóherével, Kató nyakába akasztja.

REICH KATÓ

Meghatottan. Köszönöm. Nyakkendőt ad Janinak.

HIRES ISTVÁN

Gizike, nekünk mennünk kell. Nem érjük el az utolsó vicinálist.

HÁBETLER

Várjatok még! Legalább egy pohár bort hadd üritsek a ti eljövendő boldogságtokra.

PÉK MÁRIA

Arra várnak! Menjetek csak, mert ha apátok elkezdi, húsvétkor se lesz vége.

HIRES ISTVÁN

Gizikével sietve elmegy.

PÉK MÁRIA

Te Kató, apádat miért nem hoztad át?

REICH KATÓ

Alszik. Rumot ivott. Ilyenkor alaposan átfázik a temetőben.

PÉK MÁRIA

Eredj érte!

JANI

Megfogja Reich Kató karját. Gyere!

Elmennek.

HÁBETLER

Könyvet emel föl, betűzi. Dánielné Lengyel Laura: Nagy idők, nagy asszonyok. *Kinyitja.* Kis sógornőmnek nagy szeretettel: Hires István. Hát ezt ki kapta?

ESZTER

Bosszúsan. Én.

HÁBETLER

Tűnődve. Miért azt írja, hogy Hires István?

PÉK MÁRIA

Mit írjon? Sobri Jóska?

HÁBETLER

Hát, teszem azt, mondjuk, írok a családomnak egy levelet. Nem azt írom a végére, hogy ölel benneteket idősebb Hábetler János. Mert az teljességgel nevetséges volna.

PÉK MÁRIA

Most mit piszkálódsz? Ül az asztalhoz, és várj a sorodra.

JANI

Reich Katóval és Reich bácsival bejön.

REICH BÁCSI

Nagy örömmel. Boldog ünnepeket kívánok mindenkinek. Elnézést kérek, de nem hoztam ajándékot. *Pék Máriához.* Ajánlottak kéz alatt egy sárkányfejű lámpát, gondoltam, elhozom neked. A szeme is világít, kék, mint a kórtermek lámpája. Bámulatos darab. Aztán mégsem mertem idehozni... Az egész vacak a halálra emlékeztet.

PÉK MÁRIA

Megiszol egy üveg rumot, és ilyen marhákat álmodsz. *Nevetnek.*

REICH BÁCSI

Elpirul. De, Mária, én nem álmodtam, én a valóságban láttam ezt a szörnyű lámpát.

PÉK MÁRIA

Jó, akkor láttad. *Doboz szívat hoz el a karácsonyfa alól.* Ezt neked hozta a Jézuska. Te vén csibész.

REICH BÁCSI

Szórakozottan. Köszönöm. *Maga elé bámul, majd elindul lassan kifelé.*

PÉK MÁRIA

Most hová az úristenbe mész?

REICH BÁCSI

Kacsint. Muszáj megmondanom?

Nevetés.

PÉK MÁRIA

Nevet. Fene a pofádat.

REICH BÁCSI

Elmegy.

PÉK MÁRIA

Levest szed a tányérokba. Dr. Mátyás Vilmos megjött Athénból. Tegnap mesélte az anyja. Új lakásba költöznek, átmegyek majd takarítani. Jössz te is.

HÁBETLER

Én? Minek?

PÉK MÁRIA

Majd én tologatom a citromfákat.

HÁBETLER

Jól van, jól, csak kérdeztem.

REICH BÁCSI

Hozza a lámpát, kabátjával letörli róla a port, zavart mosollyal teszi az asztalra, szabadkozóan. Hát ilyen...

HÁBETLER

Forgatja, nagyon tetszik neki. Világít a szeme. Ez igen szép ajándék, bizonyára sok pénzedbe került. Megköszönöm az irántunk tanúsított figyelmességedet. Az éjjeliszekrényhez megy, ráteszi a lámpát. Oltsátok el a villanyt!

Az ablakon szűrődik be fény. A lámpa kísértetiesen világít. A sárkány szeme sötét.

Hábetler piszkálja, kicsit csalódottan mondja. Azért mégis csodálatosan érdekes egy lámpa, életemben nem láttam ilyent, ki se tudnám gondolni!

PÉK MÁRIA

Fölgýjtja a villanyt, az asztalhoz megy, fölemel egy poharat. Isten szeressen bennünket! Izznak.

REICH BÁCSI

Leveti nyakkendőjét, remegő kézzel kibombolja nyakán az inget.

REICH KATÓ

Apa! Rosszul vagy?

REICH BÁCSI

Int a fejével, semmi baj; mosolyog, kanalizni kezdi a levest. Te Mária, ilyen levest csak az angyalok esznek odafönt. Ők is csak jeles ünnepen.

PÉK MÁRIA

Jólesik neki a dicséret. Egyél, öreg, ha ízlik. Ha az angyalok is eszik. Mondd csak, öreg, hiszel te az Istenben?

REICH BÁCSI

Én a boldogságban hiszek, és abban, hogy a lélek nem hal meg.

JANI

Szörm azt mondta, nincsen túlvilág. Megeszik az embert a halak és kész.

REICH BÁCSI

Szörm nem mondott igazat, fiam. Talán már eltemették őt, ma este mégis él. Ezt a lányomnak nemegyszer elmondtam.

JANI

Föáll az asztaltól, a karácsonyfához lép, keres valamit.

REICH BÁCSI

Ha szomorú, sokat beszélgetek vele az élet nagy kérdéseiről. Katóra néz, szeme könnyes, mosolyog.

PÉK MÁRIA

Mit keresel, fiam?

JANI

Az alezredes úr cipőjét. Apuka kérem, hát megint nem hozta el?

HÁBETLER

Utánózz valakit. Majd, barátom. Most a cipőt még használom. Rendes hangján folytatja, legyint. Így mondja már két éve, de azért valamit kaptam tőle.

PÉK MÁRIA

Mit kaptál?

HÁBETLER

Két nap rendkívüli szabadságot. *Megint utánózz.* Ha kitalál egy mesét, elengedem.

JANI

És apuka mesélt neki? *Abbahagyják az evést, körülülik Hábetlert.*

REICH BÁCSI

Egyedül marad az asztalnál.

HÁBETLER

Amikor még legény voltam, és a leányokhoz jártam, egy nagy erdőn kellett áthaladnom. Ahogy mentem az erdőben, hallottam ám, hogy fenn az ágak között egy cigánybanda azt játszotta: „Amikor én legény voltam, és a leányokhoz eljártam...” Fogtam a bunkósbótomat, olyanformán, mintha az puska lett volna, és azt kiáltottam: Pukk! Erre az egész banda leesett a fáról, csak a cimbalmos maradt fenn.

REICH BÁCSI

Hátradől az ágyon.

PÉK MÁRIA

És miért maradt a cimbalmos a fa tetején?

HÁBETLER

Vigyorg. Azért, aranyos anyuskám, mert akkorára fölébredtem.

PÉK MÁRIA

Reich bácsihoz ugrik, föltépi az ingét.

REICH BÁCSI

Már nem mozdul, meghalt; mindenki döbbenetben áll.

REICH KATÓ

Utolsóinak áll föl, lassan az apjához lép, és lezárja a szemét.

JANI

Előrehozza Reich Katót a színpad elejére, a szoba elsötétül. Sírjál! Ha nem sírsz, teljes erőmből beleverem a fejemet a falba.

Minden fény kialszik, német katonaindulót játszanak.

ÍRÓ

A Tisza Kálmán tér huszonhetes számú házon fekete üvegtábla állt, aranybetűkkel hirdette: Deutsches Heim. A harmadik emeleten elegáns német civilek laktak. Ha ifjabb Hábetler János meglátta őket az utcán, beszédüket hallotta,

elfehéredett a dühtől. A Hárfásból kikergetett egy utcalányt, mert németekkel látta. Gyűlölete okát nem tudta megmagyarázni. Amikor viselkedése veszedelmes méreteket öltött, az altiszt megelégtelte a dolgot.

Tizenhetedik kép

Hábetlerék konyhája. Hábetler az asztalnál ül, Pék Mária mos.

HÁBETLER

Föláll az asztaltól, becsukja a szoba és a folyosó felőli ajtót. Beszélni akarok vele, még mielőtt óriási nagy baj zúdulna ránk. Teljességgel megbolondult, és én ezt tovább nem tűröm.

PÉK MÁRIA

Kikiabál. Jani! Gyere azonnal!

JANI

Bejön. Tessék, anyuka kérem.

PÉK MÁRIA

Csukd be az ajtót. Apád beszélni akar veled.

HÁBETLER

Egy kérdésem volna hozzád. Mit kiabáltál a Vasas-meccsen a bírónak?

JANI

Áll és hallgat.

HÁBETLER

Azt kiabáltad, várjál, te mocsok állat, ha bejönnek az oroszok, másként füttyörész. Azt mondja Sápadt Béla, hogy még Reich Kató is sírt, és alig tudott elcípelni. Azt is megkérdezem tőled most, amikor már a viselkedésed veszedelmes méreteket ölt a családom irányába, miért gúnyolod, szidalmazod a német civileket a legocsmányabb szavakkal?

JANI

Hallgat.

HÁBETLER

Kétségbeesetten. Mikor bántottak ők tégedet? Megsértettek talán egyetlenegyszer is? Azt sem tudják, hogy a világon vagy, nem törődnek ők veled egyáltalán. *Csend.* Bizonyára teljes joggal, a legmagasabb hatóságok engedélyével élnek nálunk. Hát figyelmeztetek, fogd a szádat, mielőtt bajt csinálsz!

JANI

Sápadtan hallgat, kimegy a konyhából.

HÁBETLER

Na tessék!

PÉK MÁRIA

Majd este beszélek vele. Csak ne állj már itt, mint egy rakás szerencsétlenség. Szedd össze a lábasokat, és menj a vacsoráért. *Kiabál.* Hajnalka! Gyere, segíts apádnak!

HÁBETLER

Ez nem játék, ez halálos kérdés. Olyan dolgokat vonhat maga után, amikre még gondolni se merek.

PÉK MÁRIA

Jól van már, elég volt.

HAJNALKA

Kijön a szobából.

PÉK MÁRIA

Igazítsd meg a gallérodát! Elmész apáddal a Ludovikára!

HAJNALKA

Mért mindig én? Miért nem Eszter?

PÉK MÁRIA

Ha megint kilötykölsz a levest, agyonváglak!

HÁBETLER

Hajnalkával elmegy.

PÉK MÁRIA

Mos tovább, elsötétül a konyha, most a szoba lesz világos.

HIRES ISTVÁN

Mandolinozik, katonaruhát visel.

CSELE JULI

Mondd meg nekem, Gizikével hogy vagy megelégedve?

HIRES ISTVÁN

Nem volna vele semmi baj, csak néha idegesítő. Bámul, úgy tesz, mint a süket. Kétszer is el kell ismételni a dolgokat.

ESZTER

Tanul, de abbahagyja a tanulást, őket figyeli, majd hallean kioson a konyhába.

CSELE JULI

Neveld meg!

PÉK MÁRIA

Bejön, mögötte Eszter. Hires István! Az én lányomat egy ilyen köpőcsészével tárgyalod ki? Vigyázz magadra, Hires István! Nagyon vigyázz, mert nem tudod, mit ad még neked az Isten! *Csele Juliboz.* Te meg takarodj innen! Be ne tedd ide még egyszer a lábadat!

CSELE JULI

Nem mondtam én semmit! *Megy ki, útközben szemrehányó pillantást vet Eszterre az árulkodásért.*

HIRES ISTVÁN

Ne haragudjon, anyuka. *Kezet akar csókolni Pék Máriának, de ő nem engedi.* Bocsánatot kérek. *Végre sikerül megcsókolnia Pék Mária kezét.* Anyuka kérem, én ma reggel aláírtam a továbbszolgálot.

PÉK MÁRIA

Dühvel. Ha mindenáron egyenruhát akarsz viselni, ereddj kéményseprőnek!

HIRES ISTVÁN

Anyuka, tudom én, mit csinálok, nincs kedvem a frontra menni. Kineveztek zászlóaljírtnoknak, pénzt is keresek, a héten megveszem Pestszenterzsébeten a kis vikendházat meg egy alig használt, kétpárevezős csónakot. Ne tessék engem féltetni. Gizike nem üzent semmit?

PÉK MÁRIA

Int, hogy nem.

HIRES ISTVÁN

Mandolinozik tovább, csöndesen énekel hozzá. „Hawai lány, Övé a nagy szerelmem...”

REICH KATÓ

Megáll az ajtóban, kétségbeesetten. Janit följelentették.

Elsötétül a szíj.

Tizennyolcadik kép

Dr. Mátyás Vilmos szobája. Mátyás alezredesi egyenruhában karszékekben ül, mellette kisasztalon pálinkásüvegek. Pék Mária ünneplő ruhában áll előtte, nyugodt hangon beszél, de kezét időnként összekulcsolja, mert remeg.

DR. MÁTYÁS

Folytassa, kérem.

PÉK MÁRIA

És, kérem, a marha kölyök beszélt valamit a fiúknak. Később a levanteoktató magához parancsolta. Kérdezte, hogy mit ugat az orosz rádió. A fiam hallgatott. Beszélj, mert kiverem a fogadat! Akkor Jani azt válaszolta: Maga nem olyan erős ember. A levették nevetni kezdtek, az oktató megvadult és följelentette.

DR. MÁTYÁS

Tölt magának és Pék Máriának is. És mit ugat, kérem, az orosz rádió?

PÉK MÁRIA

Nem tudom.

DR. MÁTYÁS

Zenét sugároz, kérem. Régi magyar dalokat. És a moszkvai bemondó szépen elmagyarázza, hogy ahogy ezernyolcszáznegyvennyolcban Európa csendőre az orosz cár volt, úgy most a fasiszta németek élén Hitler az. *Iszik.* Én nem szeretem a németeket. Kedves hölgyem, én történelem- és zenetanár vagyok Magyarországon. És a Gömbös gyerekeket tanítom a Ludovikán.

PÉK MÁRIA

Segít a fiamon?

DR. MÁTYÁS

Egészen biztos. Ezt az ügyet tessék kérem elintézettnek tekinteni. *Elvigyorodik.* Ha a szükség majd úgy kívánja, elmegyek helyette az akasztófa alá is. *Iszik.*

PÉK MÁRIA

Tétován elindul, az ajtónyitáskor beszüródő fényben ott áll Reich Kató. Imádkozzál éjjel-nappal. Talán a te Istened különb.

Elsötétedik a színpad.

Tizenkilencedik kép

Szoba a rendőrkapitányságon. Íróasztalnál rendőrezredes ül, Hábetler Jani előtte áll.

EZREDES

Neved?

JANI

Ifjabb Hábetler János.

EZREDES

Hol dolgozol?

JANI

A Fémfeldolgozóban.

EZREDES

Bűnösnek érzed magad?

JANI

Nem.

EZREDES

Miért mentél Mátyás alezredes úrhoz, ha nem érzed magad bűnösnek?

JANI

Hallgat.

EZREDES

Mondd hangosabban!

JANI

Hallgat.

EZREDES

Honnan ismered az alezredes urat?

JANI

Anyám takarítani jár hozzájuk.

EZREDES

Apád mit csinál?

JANI

Altiszt.

EZREDES

Hol?

JANI

A Ludovika Akadémián.

EZREDES

Miért fenyegetted meg a leventeoktatót?

JANI

Ő fenyegetett meg engem.

EZREDES

Ha mindenben ártatlan vagy, miért szaladtál segítséget kérni? A rendőrség nem bánt ártatlan embereket. Tudod?

JANI

Hallgat.

EZREDES

Anarchista vagy. Tudod, ez mit jelent?

JANI

Nem tudom.

EZREDES

Betegség. Gyógyíthatatlan. Elmebeteg.

Huszdik kép

Hábetlerék lakása.

HÁBETLER

Jani katonaládájába tesz egy kis csomagot. Ezt a borotvát még az apám használta. Bezárja a ládát.

CSELE JULI

Demizsonnal jön. Kint találtam.

PÉK MÁRIA

Kínáld meg őket.

CSELE JULI

Igyál, szép katona. Ha engem vennél feleségül, elkísérnélek a háborúba is.

HÁBETLER

Eredj már, ne idéetlenkedj.

SÁPADT BÉLA

Új törvényt hoznak. Keresztény nem csókolhat meg többé zsidót.

CSELE JULI

Lemezt tesz föl a gramofonra, Karády Katalin „Ez lett a vesztünk, mind a kettőnk veszte...” kezdetű dalt énekl. Ki hallott már ilyent? Akit én szeretek, azt megcsókolom.

SÁPADT BÉLA

Ez törvény! Aki ellenszegül, fajgyalázást követ el. Téged nem csuknak börtönbe, mert a kutya sem visz az ágyába.

HIRES ISTVÁN

Nevet. Az biztos!

PÉK MÁRIA

Meglátja Jani szemét. Jól van, fejezzétek be ezt a sok buta beszédet, egyetek, igyatok.

JANI

Sápadt Bélához lép. Tudja, milyen csapat a Fradi? Semmilyen.

SÁPADT BÉLA

Nevet. A Vasas, az meg zsidó. Meg az MTK. Libások.

JANI

Maga meg lassú, mint a tetű. Semmit sem ér. Amíg bemártja az ecsetet, lejár a hetijegy.

SÁPADT BÉLA

Tartozom neked valamivel? *Papírpénzt vesz elő.* Mondd meg, kifizetem.

Farkasszemet néznek.

JANI

Maga katolikus világítógázt ivott, amikor a felesége lefeküdt még a Szilágyi borbélyal is. És nem döglött meg. *Főlemeli kezét, meg akarja ütni Sápadt Bélát.*

PÉK MÁRIA

Odaugrik, pofon üti. Verekedni akarsz? Még most is? Te átok! Közben csókolja és sír. Te átká az emberiségnek! Ó, hogy mért szültelek a világra! Az anyád keserves, bolond úristenit! Elcípeli Janit, Sápadt Bélához. Maga meg menjen a francba, ott mesélje a törvényeit. A kocsmába! Ne jöjjön még egyszer ide, mert fölrugom.

SÁPADT BÉLA

Elmegy.

REICH KATÓ

Az ablaknál áll, megrezzen, amikor Jani a karjához nyúl.

JANI

Mit állsz itt! Eredj segíteni anyáknak. Nem vagy te itt vendég.

REICH KATÓ

Mosolyogni próbál. Csókolj meg, mielőtt elmész.

JANI

Előrebozsa, a szoba elsötétedik, ők megállnak egy szögletben; zene szól, az udvaron őszeres kiabál. Ha visszajövnők, a feleségem lesz. Ne hidd, hogy valaki beleszólhat.

REICH KATÓ

Én mindig az voltam...

JANI

Nem azért szeretlek, mert szép vagy. Ezt ne gondold. Azért szeretlek, mert nem tehetek semmi mást. Lehunyom a szemem, kinyitom a szemem, látlak. *Kís szünet.* Nem szabad férfit nézned. Nem szabad olyant csinálnod, mint sok más asszony. Én megmondtam neked az igazat, és ha te nekem egyetlenegyszer hazudni fogsz, elkergetlek.

REICH KATÓ

Úgy legyen.

Megcsókolják egymást. Teljesen sötét lesz.

ÍRÓ

Májusban indultak a frontra. A Tatárhágón mentek keresztül. Rosszul indult az egész, a kirakodásnál repülő támadta meg őket. Az első hajnalon tizenkét halottjuk volt. Porohiba mentek, tankcsapdákat készítettek két héten át. Vételezni ötven kilométerre jártak. Egy alkalommal csak a ló érkezett vissza. Vadul, sebesülten hurcolta a leszakadt hámfát. Félni kezdtek a Kárpátok északi lejtőjén. Alacsonyan úsztak a felhők, belefutottak az órjás fenyőfák, a hegyipatakok színe sötét volt. A visszavonulásnál, Párkányánánál kapták a hírt, hogy fölrobbantották a Margit hidat. A komáromi várba kerültek. Sok volt a sebesült, a vér, a halott és a tetű. Csapdínál néhány óra alatt szétverték az alakulatot. Jani és Kalauz Gyuri szőlőtőkék között rohant, menekült. Azután Kalauz Gyuri lövést kapott, botladozni kezdett a hóban. Jani a hátára emelte, cipelte barátját több mint egy kilométeren. Árok partján, csillagfénynél temette el. Olyan hideg volt, hogy a könny megfagyott az arcán. *Kís szünet.* Reich Kató megszülte a kislányát.

Huszonegyedik kép

Hábetlerék konyhája. Reich Kató kezében sír a gyerek.

PÉK MÁRIA

Elveszi a gyermeket, ringatja, amíg megnyugszik. „Cset Pápáról pillan-góra, onnan me-gyünk Komáromba...”

SÁPADT BÉLA

Zöld inget visel; csörgőt hozott a gyerekeknek, rázza.

PÉK MÁRIA

Ha nem engedem, hogy Kató hordja a csillagot, mit gondol, mi baja lehet?

SÁPADT BÉLA

Marhaság, ezt a lányt nem bántja senki. A dobozgyárban szeretik őt, a Hárfásban is mindig érdeklődnek utána. A Kocsmáros reggel megkérdezte, adjon-e neki pénzt.

PÉK MÁRIA

Nem kell neki pénz.

SÁPADT BÉLA

Zavartan. Az a rendelet, hogy a gyerekkel együtt zsidóházba kell költöznie. A Tisza Kálmán tér kettőbe.

REICH KATÓ

Mikor?

SÁPADT BÉLA

Még a mai napon. A besötétítés előtt.

PÉK MÁRIA

Nem engedem. Nem mész innen egy tapodtat sem. Elmegyünk Brügecsre a nagymamához, és te jössz velünk.

SÁPADT BÉLA

Muszáj. A rendelet szigorú. Végre kell hajtani. Ne félj, mindennap meglátogatunk, mindent viszünk nektek.

PÉK MÁRIA

Istenem, Uram, hogyan tehetsz ilyent?

ESZTER

A szobából jön ki. Mi baj?

SÁPADT BÉLA

Reich Kató csillagos házba költözik. Indulni is kell, mert ha itt találják...
Legyint.

REICH KATÓ

Becsomagolja a gyereket, megcsókolja Pék Máriát.

ESZTER

Hajnalkával az ajtóból nézi.

PÉK MÁRIA

Ennivalót kapkod össze, Gizike kezébe nyomja. Eredjetek, segítsetek neki!

REICH KATÓ

Elmegy, Pék Mária a lányokkal kikíséri, majd egyedül jön vissza.

SÁPADT BÉLA

Holnap majd meglátogatom, viszek nekik csokoládét. Most mindenki szenved. Jani meg Hires István a fronton, a maga férje is elment bizonytalan helyre a Ludovikával. Bombáznak, sok ember meghalt. A háborúban mindenki szenved.

Észvesztően megszólalnak a szírenák. Bombázás zaja. Sápadt Béla elrohan.

ESZTER

Beszalad. A pincébe! Azonnal a pincébe!

HAJNALKA

Ne! Anyuka, ne menjünk a pincébe! A pincében meghalunk!

PÉK MÁRIA

Nem megyünk a pincébe. A nagymamához megyünk Brügcsre. Uram, Isten, mért hagysz így magamra!

Sötétedik a szén, erősödik a bombázás. Batyukat kapkodnak össze, előrejönnek. Mire a bombázás, minden zaj megszűnik, megérkeztek Brügcsre. Fáradtak. A háttérben kis tanyai ház. Kakaskukorékolás, napfény. Ledobálják a batyukat. Megcsörren a csörgő.

PÉK MÁRIA

Fölkapja a csörgőt, magához szorítja. Uramjézus! Reich Katót ottfelejtettük!

Függöny

II. rész

Első kép

Udvar. A Házmester ajtaja előtt asztal, rajta piros terítő, pohár víz, gramofon. A lakók énekelik: „Ehnyomás, szolgasors...”

HÁBETLER

Elkészve érkezik, kezében bátizsák és demizson. Szereztem neked egy kiló babot, krumplit, szemet meg egy kis bort. Ő is énekel. „Munkára, harcra hív ma minket...”

HÁZMESTER

Az ajtaja mellett lógó vasdarabra üt. Figyelem, az új lakó be akar mutatkozni!

SERES SÁNDOR

Elvtársak, engem Seres Sándornak hívnak. Tizenegyen voltunk testvérek. Még a negyedik osztályt sem járhattam végig, kellett mennem az uradalomba, napszámba.

HAJNALKA

Eszter mellett áll, nevetgélnek.

SERES SÁNDOR

Apám vasúti váltókezelő munkás volt, tizenharmadmagát próbálta fenntartani, sokat éhezünk, és rongyokban jártunk, ezt ne felejtjük soha. Elvtársak! Mikor a sors megtanított dolgozni, akkor szakszervezeti munkás lettem, bérharcba kerültem, akkor elküldött a munkáltató, hogy megfertőzőm az embereit, és bizony sok esetben munka nélkül éltem. Most pedig, hogy a szovjet dicső hadsereg felszabadított, egy nagy kő esett le a szívemről. Mindjárt tudtam, mit kell tenni, első az volt, hogy beiratkoztam a pártba, és nem kímélek fáradságot sem most, sem a jövőben, hogy agitáljam magukat. Én nem valami aljas gondolattal beszéltem, nem azért léptem a pártba, hogy a saját ágyamat megvessem magamnak. Én csak egyszerű munkásember vagyok, egy ruhaipari üzemben dolgozom. Legvégén arra kérem magukat, hallgassanak a kommunistákra, mert a legtisztább szívvel kijelenthetem: ők védelmezték a múltban, és ők fogják védelmezni a jövőben, mindig és mindenkor a munkásember valóságos érdekeit. Csak ennyit akartam mondani.

PÉK MÁRIA

Sámlin ül, zsákot varr, harag nélkül. Azt hiszem, buta emberrel áldott meg minket a sors.

Néhányan nevetnek.

De őszinte, jámbor léleknek látszik.

HIRES ISTVÁN

Zacsó cukrot szed elő a zsebéből, odaadja a kislányának.

ÁGOTA

Elveszi, nyitja a zacskót.

HIRES ISTVÁN

Visszaveszi a zacskót, zsebre teszi. Ha apád máskor ajándékot hoz, meg fogod köszönni.

PÉK MÁRIA

Nem jól nevelem a lányodat, Hires István?

HIRES ISTVÁN

Hallgat.

PÉK MÁRIA

Neked nincsen szíved. *A kislányhoz.* Eredj játszani.

A gyerek elszalad.

Akárhány embernek parancsolhatsz, akármennyi pénzt kereshetsz, az én szememben senki vagy.

HIRES ISTVÁN

Elmosolyodik. Egyszer majd hazajön a fia is. Neki mit fog mondani?

PÉK MÁRIA

Azt mondom majd a fiamnak, azt mondom neki, nincs a tengerben annyi víz, amennyi könny kifolyt a szememből.

HÁBETLER

Teljességgel megállapították a gyomorfekélyemet.

Indulnak a lépcsőház felé.

A röntgennel. Nagyon kell most a jövőben vigyáznom. Nem bírom a nehéz munkát a kazánházban. Átmentem könnyebb munkára, kocsikísérőnek. Azt mondják, diétás kosztot kell ezentúl élnem. Nokedlit például egyáltalán nem ehetek a jövőben. Meg mást sem.

Sötét lesz.

ÍRÓ

Pék Mária sokszor böngészte a templom udvarán, a Bethlen Gábor téren a halottak hivatalos névsorát, de Reich Kató és a gyerek nevét nem találta. Hajnalka és Eszter kitűnően érettségiztek. Hajnalka traktorgyárba, Eszter cipőkészítő-üzembe került tisztviselőnek. A két lány munka után hazament, aludt egy órát, lemosakodott, és szaladt randevúra. Később Ervin, a szaxofonos és barátai mindennapos vendégek lettek a szobakonyhás lakásban.

Második kép

Hábetlerék konyhája.

SERES SÁNDOR

Megáll az ajtóban. Szervusz, Máriám.

PÉK MÁRIA

Hirdetni jöttél, Sanyika?

SERES SÁNDOR

Nagyon fáradt vagyok, kedves Mária. Hidd meg, hogy nagyon keveset pihenek.

PÉK MÁRIA

Nem tudsz te prédikálás nélkül meglenni.

SERES SÁNDOR

Engem a sors tanított meg arra, hová kell tartozni, és én a gyárban elvégzett munkám után szüntelenül harcolok jó pártmunkával az igazságért.

PÉK MÁRIA

Bort tölt neki. Buta ember vagy, Sanyika. Attól félek, hogy a politikához sem értesz.

SERES SÁNDOR

Azt mondd, hogy buta vagyok, pedig én nagyon nehéz helyzetben vagyok, kedves Máriám. A te egyetlen fiad, aki részt vett a hős Szovjetunió ellen indított rablóhadjáratban, most hosszú fogságot szenved. Hogyan lehetne most a te anyai szívedet a legszebb ügyért agitálni? De ha majd a te fiad egészségesen hazatér, elapad a szemedről a könny, megérted a kommunisták politikáját. A te családot mélyről jött, mint én, mint a többi szegény ember, és leányaid, leendő unokáid életén látod meg a szédítő perspektívákat.

Átmennek a szobába, most a konyha elsötétül, a szoba világosodik meg.

HAJNALKA

Ervin, meséld el nekem a Tempstationt.

ERVIN

Sok érzéssel, halkan, nagyon szépen mesélni kezd a szaxofonnal.

TROMBITÁS

Eszterhez, halkan. Olyan zenész leszek, akit ismernek majd a világon. Fogadásokra járunk, én szmokingban, te ezüst cipőben, hófehér estélyi ruhában, ékszerekkel. *Amíg beszél, apró fintorral mutatja, hogy mindez csak álom, játék, butaság, de van benne mégis valami megható.*

HAJNALKA

Ervint figyeli.

ESZTER

Megcsókolja a Trombitást.

HAJNALKA

Ervinhez. Ugye, akármilyen történjen, akárhol játszol, ezt mindig nekem fogod elmesélni?

Az egyik fiú vad ritmusú számot kezd játszani, a többi fiú is bekapcsolódik.

ESZTER

Hajnalkával táncol.

PÉK MÁRIA

Seressel, Hábetlerrel figyeli őket. Jani...

Kintről kivehetetlen lárma, összevissza beszéd. Az ajtóban pufajkában Jani áll. Az egész ház ott tolong mögötte. A konyha és a folyosó zaja erősebb a hangos, vad ritmusú zenénél, úgy tűnik, mintha a két lány zene nélkül mozogna a szoba közepén. A zenészek leengedik hangszereiket.

ESZTER

Most veszi észre Janit. Jani. Hajnalkával Janihoz lép, mindketten megcsókolják.

HÁBETLER

Nevet, sír, Jani körül sűrög-forog, demizsont hoz, tölt, iszik mindenkivel. Az én kedves fiam egészségére.

SERES SÁNDOR

Kézet szorít Janival. Engem Seres Sándornak hívnak. Nagyon vártalak már, fiam. Örülök, hogy megismertelek. Vár a munka, dicsőséges nagy jövő előtt állsz a szocializmust építő népi demokratikus Magyarországon.

HÁBETLER

Nagyon hálásan köszönöm nektek, hogy ilyen nagyon szépen fogadtátok az én drága fiam hazatérését, és velünk együtt örvendeztek a mi csodálatos nagy boldogságunknak. Emelem poharamat az én egyetlen fiamra.

SERES SÁNDOR

Messze jártál?

JANI

Az Ohocki-tengernél.

PÉK MÁRIA

Teríteni, lányok! A kedves vendégeknek pedig takarodó, indulás.

A család tagjain kívül mindenki elmegy, a lányok a terített asztalra teszik az ételt, leülnek, megilletődötten várakoznak.

Pék Mária szemét Janira emeli. Reich Kató és a gyerek meghalt. Máriának hívták a kislányt.

HÁBETLER

Már részeg, fejét csóválja. Hej, de nagyon nagy kár értük. Az apját is szerettem, igen rendes, szeretetre méltó emberek voltak.

HAJNALKA

Elsírja magát. Apácskám, hallgasson! Hallgasson!

JANI

Vessék meg az ágyamat, anyám. Fáradt vagyok. Előrejön oda, ahol Reich Katótól búcsúzott. Sír.

Most megint kiabál az ószeres. Sötét lesz.

ÍRÓ

Másnap a lányok öltönyt, inget, nyakkendőt és cipőt vásároltak Janinak. Pár nappal később Angyalföldön, a Fémfeldolgozóban esztergálni kezdett. Vasárnaponként kijárt futballmeccsre, esténként sportújságot olvasott. Néha ismerősöknél lakásfestést vállalt, egyedül cipelte a létrát, vödröket. Keresetét utolsó fillérig odaadta az anyjának.

Harmadik kép

Hábetlerék lakása.

PÉK MÁRIA

Nekem, fiam, beszélhetsz! A rangkórság eszi a te lelkedet!

HIRES ISTVÁN

Akkor sem engedem, hogy az én Ágotám a Csele Juli koszos kölykével játsszon!

PÉK MÁRIA

Mit gondolsz magadról, ki vagy te? Éppen olyan senki vagy, mint más!

JANI

Hiába kiabál, anyuka, nincsen igaza! Csele Juli hitvány dög, tolvaj, börtönben fogja végezni, és a lánya se lesz különb.

PÉK MÁRIA

Fogd be a pofádat, mert fölrúglak!

JANI

Anyuka mindenkit fölrúg!

CSELE JULI

Bejön.

JANI

Éppen rólad beszéltem. Azt mondtam, hogy mocsok vagy. Lopod az árut a csokoládégyárban, mint a szarka. Ha meg nincs kedved dolgozni, feketébe sót keversz, erős szívdobogást csinálsz. Fölveszed a táppénzt, és csereberélsz a Teleki téren.

CSELE JULI

Na és? Mibe kerül az neked?

PÉK MÁRIA

Almát ad Csele Julinak. Vidd a gyerekeknek.

ERVIN

Félrevonja Hajnalkát, halkan. Tavasszal behívnak katonának.

HAJNALKA

Minden héten megírom, hogy halálomig szeretlek.

ESZTER

Anyuka kérem, elmehetünk a presszóba?

JANI

A presszóba! Mi az istent csináltok a presszóban?

HAJNALKA

Ülünk!

JANI

Ordít. Ülünk! Ülünk!

PÉK MÁRIA

Elneveti magát. Mi a nyavalyát akarsz a lányoktól? Mért nem mész velük?

HAJNALKA

Tessék! Gyere velünk!

JANI

Ránéz. Én? Oda? Én?

HAJNALKA

Végignézi Janit, Eszterrel és Ervinnel elmegy.

JANI

Szenvedélyesen. Mindennap kapuzárás után jönnek haza. Tolvajok között bagóznak, fújják a füstöt, csokoládéfrancot isznak! Semmiféle dolog ez! Semmi dolog ez!

PÉK MÁRIA

Te marha. Fogd már be a pofádat.

JANI

Jól van. Tudom. Anyukának mindenki marha.

Elsötétedik a színpad.

ÍRÓ

A szaxofonos Ervin ősszel vonult be katonának. Hajnalka megtartotta szavát, minden héten megírta, hogy haláláig szeretni fogja. Ervin bevonulása után a társaság széteszlott, a délutáni összejövetelek megszűntek a Hábetler család szobakonyhás lakásában. A két lány délutánonként az Ifjúság presszóba járt.

Negyedik kép

Eszpresszó. Hajnalka Szűzba Miklóssal táncol, Zentay és Eszter asztalán üres konyakospoharak.

ZENTAY

Amióta külön élek a feleségemtől, sokat olvasok.

ESZTER

Ilyen fiatalon nősült, és már elvált?

ZENTAY

Pillanatig hallgat. A könyvek jó barátok. Sokszor hajnalig velem maradnak.

ESZTER

Régóta van egyedül?

ZENTAY

Amióta élek.

ESZTER

A szülei?

ZENTAY

Mosolyog. Édesanyám, úgy hírlík, öngyilkos lett. A mostohaanyám csinos nő volt. Titokban rumot ivott. Egyszer bejött hozzám meztelenül a tanulószobába, és szájon csókolt.

ESZTER

És az édesapja?

Már Eszter kérdése előtt idős ember lépett az asztalukhoz.

ZENTAY

Elmosolyodik. Az édesapám.

ID. ZENTAY

Kezet csókol Eszternek. Te vagy a fiam menyasszonya? Elismerően Zentayhoz. Őszintén megmondom, nem néztem ki belőled.

Nevetnek.

HAJNALKA

Szuba Miklóssal az asztalhoz jön, bemutatkoznak.

ID. ZENTAY

Kezet csókol Hajnalkának. Az egyik csodálatosabb, mint a másik. Int a Pincérnek. Pezsgőt!

PINCÉR

Ismeri őt, nagy tisztelettel. Hozom, felügyelő úr.

ID. ZENTAY

Elnézést kérek, rögtön visszajövök. Elmegy.

ESZTER

Órájára pillant, idegesen. Késő van, Hajnalka.

Megszólal a Tempstation.

HAJNALKA

Főlemeli fejét, a számot hallgatja lehunyt szemmel.

ESZTER

Apa azt mondta, ha csak egy perccel kapuzárás után megyünk haza, baj lesz.

SZUHA MIKLÓS

Hajnalkát nézi, csöndesen. Szereti ezt a számot?

ID. ZENTAY

Két csokor égővörös rózsát hoz, a Pincér kezében pukkan a pezsgősiüveg. Sok boldogságot!

SZUHA MIKLÓS

Táncolni viszi Hajnalkát. Nehezen élünk édesanyámmal. Sajnos, rossz káder vagyok, minduntalan zaklatnak.

HAJNALKA

Megcsókolja.

SZUHA MIKLÓS

Rajtam van a bélyeg. Hiába dolgozom jól, becsületesen, rettegek állandóan, hogy kitesznek az állásomból.

HAJNALKA

Nem szabad félni. Fiatal vagy, erős – *Elmosolyodik.* – és nagyon csinos. *Komolyan.* Te becsületes fiú vagy. Neked szülnék gyereket.

SZUHA MIKLÓS

Szeretlek, Hajnalka.

HAJNALKA

Én már nem vagyok lány. *Cigarettdőzsejt gyújt.* Volt egy rosszul sikerült estém.

SZUHA MIKLÓS

Legyél a feleségem.

ESZTER

Hajnalka! Indulunk.

A fiatalok elmennek.

ID. ZENTAY

Egyedül ül az asztalnál; hölgy lép oda, bemutatkozik, leülteti, koccintanak; elsötétül a színház.

ÍRÓ

Szuha Miklós karácsonykor, Eszter esküvőjén jegygyűrűt hozott, februárban összeházasodtak. Pék Mária sült-főtt, halat rántott, túrós csuszát készített. Evett-ivott, énekelt az egész ház.

Ötödik kép

Hábetlerék lakása, emelkedett hangulat. Zentay magnéziummal fényképet készít, családi tablót.

ZENTAY

Lerángatja nyakkendőjét, vastag hangon énekel. „Hej, halászhajók, halászhajók, Merre visz a hajótok?”

ESZTER

Fogd be a pofádat!

PÉK MÁRIA

Most mit akarsz tőle? Jókedve van, énekel!

ESZTER

Anyuka kérem, ne tessék beleszólni. Én ismerem őt!

PÉK MÁRIA

Ne szóljak bele?

HÁBETLER

Könyörgök, fejezzétek be! Örökkön meg örökkön ez a cirkusz!

SÁPADT BÉLA

Én a ház régi lakói nevében kívánok sok boldogságot a legújabb párnak!

Éljenezés.

SERES SÁNDOR

Én úgy a magam, mint a feleségem nevében sok boldogságot kívánok Hajnalkának és az ő férjének.

ZENTAY

Gyertek, még az udvaron is csinálunk egy képet.

Kimennek. A színen csak Seres, Seresné és Pék Mária marad.

SERES SÁNDOR

És egyben el is búcsúzunk.

PÉK MÁRIA

Hová mentek?

SERES SÁNDOR

Elutazunk.

PÉK MÁRIA

Te boldog lélek, hát már nem dolgozol üzemben?

SERES SÁNDOR

Nem dolgozom, kedves Mária. Pár nappal ezelőtt kiemelt engem a párt. Szigorúan bizalmas munkakörbe helyeztek, és most rögtön megmondom, ezért a további munkámmal kapcsolatos kérdésekre nem felelhetek, felvilágosítást nem adhatok.

PÉK MÁRIA

Én akkor nem is kérdezek tőled semmit, Sanyika, hiszen te most már jeles ember lettél, a demokrácia bárója, egyszer még talán az újság is kiírja a nevedet, mi pedig büszkék leszünk rád, és örülni fogunk, hogy a látogatásaiddal megtisztelsz.

SERES SÁNDOR

Kedves Mária, ha tréfákozol is örökké énvelem, tudom jól, hogy szeretsz, és a gúnyos rosszakarat helyén ez beszél mindig belőled. És nem is haragszom rád, s hiszek abban, hogy egyszer a kommunisták harcos sorába lépsz, mert a te helyed ott van, és a te proletár állhatatosságod nagy segítséget jelentene a népi demokráciának.

PÉK MÁRIA

Hová utaztok?

SERES SÁNDOR

Rómába megyünk, repülőgépen.

Seresné sír.

Fél a repülőgéptől. Rómából Tel Avivba megyünk, és ez a végcél. Mivel engedélyt kaptunk a levelezésre, ezért ha akarjátok, odaadom a pontos címemet. *Papírt nyújt át.* A levelet két borítékba kell tenni. A külsőt úgy kell címezni, ahogy leírtam. A belsőre írjátok rá a nevemet, hogy Seres Sándor elvtárs, Tel Aviv, magyar követség. Ha nem értetted volna meg, szívesen megmagyarázom még egyszer.

PÉK MÁRIA

Megcsókolja őt. Szerencsés utat, és ha írtok, mi válaszolunk nektek. *Kikíséri Sereséket.*

HIRES ISTVÁN

Id. Zentayval jön. Öröklakást veszek. Befizettem huszonötezer forintot, a többit majd vonják.

ID. ZENTAY

Nem üzlet. Marha sok pénz, marha sok adó.

HIRES ISTVÁN

Vállat von. Megkeresem.

ZENTAY

Énekel. „Hej halászok, halászok...”

JANI

Félrehívja Hajnalkát, karórát, pénzt ad neki. Vegyél lábast meg tepsit.

HAJNALKA

Lábujjhegyre áll, megcsókolja az arcát.

ESZTER

Bárgyú vagy, mint az állat!

ZENTAY

Meg akarja csókolni.

ESZTER

Utállak! Hozzám ne érh, mert elmegyek!

ZENTAY

Röhög. Hát menj, fiacskám, eredj!

PÉK MÁRIA

Hagyd már békén!

ID. ZENTAY

Nevet. Dehogysis! Nyúzni, rángatni kell ezt a svihákat! Az első házasságában sem maradt a fenekén.

PÉK MÁRIA

Eszterre néz, csöndesen. Házas volt?

ESZTER

Hallgat.

PÉK MÁRIA

Ha nem lenne itt annyi ember, agyonvernék.

SÁPADT BÉLA

Énekel. „Zúg az erdő, zúg a nádas...”

HAJNALKA

Zavartan mosolyog. Anyuka kérem, mi elmehetnénk?

PÉK MÁRIA

Nem való az. Tessék megvárni, míg a vendégek hazamennek. *Elmosolyodik, odabíja Hábetlert.* Köszönjete el apátoktól is.

HAJNALKA

Kezet csókol, elmennek.

PÉK MÁRIA

Könnyes szemmel. Hát elment a legkisebb is...

Sötét.

ÍRÓ

Az öreg Zentayt váratlanul kitelepítették a Hortobágy mellé, Ohátpusztára. Pék Mária minden hónapban élelmiszercsomagot készített, és Zentay György elvitte az apjának.

Hatodik kép

Hábetlerék lakása.

PÉK MÁRIA

Hajnalka, nézd, ezt a kis réklit neked csináltam.

ZENTAY

Csókolom, anyuka. Apám csókoltat mindenkit.

HÁBETLER

Mit csinál az öreg?

ZENTAY

Marháskodik a nőekkel.

PÉK MÁRIA

Ahhoz mindig volt esze.

JANI

Hajnalka mellett ül. Tessék többet mozogni! Ne lustulj el! A gyerek születése előtt az anyának sokat kell mozogni. Én mondom, Hajnalka, ez nagyon fontos.

PÉK MÁRIA

Névet. Te, én kikergetlek a lakásból. Hagyd már békén a húgodat. Mit csinálsz majd akkor, ha a te feleséged szül?

JANI

Ránéz.

PÉK MÁRIA

Lehajtja a fejét.

HAJNALKA

Borítékot talált az asztalon. Seres írt?

PÉK MÁRIA

Bólint.

HAJNALKA

Gyerekek, a Seres írt!

Mindenki jókedvű, örülnek a cirkusznak.

ZENTAY

Eszternek adjátok! Ő istenien csinálja!

PÉK MÁRIA

Szemüveget tesz föl, kinyitja a borítékot.

ZENTAY

A bélyeg az enyém!

PÉK MÁRIA

Olvassa. „Kedves Máriám és Janikám! A hozzánk írt leveleteket megkaptuk. Itt bebizonyítjátok, hogy soha nem volt közöttünk különös probléma a nézetünk között, hogy egy kis keményebb politikai vita mellett meg ne értettél volna engem.”
Hajnalkának adja a levelet. Olvasd te, fiam, neked jobb a szemed.

HAJNALKA

„Minálunk még mindig nagy a meleg, amit a Boris nem nagyon bír, és legyöngíti őt, és nagyon izzad.”

PÉK MÁRIA

Szegény Boris!

HAJNALKA

„Különböben semmi baj nincs. Most amit csinálunk, magunknak csináljuk. És ezért igyekeznünk kell azzal, amivel a párt megbízott bennünket, mert ha egyszer mindenki így fogja fel, akkor az imperialistáknak hamar véget vetünk, csak így tudunk egy utolsó csapást mérni a végső győzelemre. Kedves Janikám, örülök, hogy azt írod, hogy én nem vágok fel.” *Hajnalka csodálkozva néz Janira.*

HÁBETLER

Én írtam neki.

HAJNALKA

„Mi öntudatos kommunisták különbözünk azoktól, akik csak arra törekednek, hogy felfelé kereskedjenek, megfeledekzenek arról, hogy őket a nép megbízásából a párt tette a rájuk bízott feladatokra. De aki erről megféledekzik, el is éri a méltó helyét. Írod, Janikám, hogy a kötvényed nem nyert.”

MIND

Sajnos.

HAJNALKA

„A fontos az, hogy békében dolgozhassunk, ez mindennél többet ér. Ezenkívül van esély arra is, hogy szerencsével kihúzzhatják a kötvényedet. Ezenkívül írod, hogy Hajnalka kiesett az állásából.” *Hajnalka átadja a levelet Eszternek.*

ESZTER

Utánozza Seres Sándor beszédét. „Ez nem kellemes dolog, de egészen biztos vagyok benne, hogy a szakszervezet gondoskodik másik munkáról. Mert a pártunk előtt a legnagyobb kincs a fiatalság, akire a jövőt alapozza. Ezzel be is fejezem az írásomat. Nemsokára hazajövünk. Az egész családot csókoljuk: Boris és Sanyi.”

HÁBETLER

Könnyre potyog a nevetéstől. Ilyen buta ember. Ilyen csudálatosan buta ember. *Szemét törülgeti, átül az asztalhoz, kártyáznak.*

ZENTAY

Több esze van mindnyájunknál. Azért ír annyi badarságot, mert átnézik a levelezését. Hülye lenne kockáztatni egy ilyen külföldi bulit.

SZUHA MIKLÓS

Azt hiszem, tévedsz. Ez az ember példátlanul ostoba. Véleményem szerint altisztféle a követségén, a felesége pedig takarít, főz, mos, olyan minden es cseléd lehet.

ZENTAY

Én nem állítom, hogy a pasas lángész, azt viszont igen, hogy a négyelemis műveltségével karriert csinált. Ezek ott kint valutában kapják a fizetésüket. Ha majd a csomagokkal hazajönnek, megérted, hogy ez mit jelent. *Elmosolyodik.* Gyerekek, én egyszer kibánok vele. Bizonyísten! Megitatom jó brügecsi borral, azután meghallgatjuk, hogyan politizál.

JANI

Sehogy se politizál. Ha leitatod, magyar nótát énekel.

HAJNALKA

Nevet. Magyar nótát? Állati falsul műdalokat ordít.

JANI

Vigyorg. Na és? Még mindig jobb, mint a B-tenor. Meg az Esz-altó. Meg a csokoládéflipp. Meg sok minden más.

ESZTER

Idegesen. Mi bajod megint? Lépj be a pártba, ha úgy odavagy! Eredj, mosakodj meg egy kis hideg vízzel.

JANI

Nem tűnik el arcáról a vigyor. Fogd be a pofád. Ajánlom, hogy fogd be a pofád, mert összetörök mindent. A befőtteket, a bútort, a lakást, mindent. Ezer darabra töröm és ráköpök.

HÁBETLER

Föláll. Mit csinálsz? Az én családomban tisztességes ember módjára viselkedjél, mert a saját kezemmel verlek agyon!

JANI

Apuka minek avatkozik bele? Apuka a legbutább ember az egész nyolcadik kerületben. Apuka mondja meg, mennyi hatszor kilenc?

HÁBETLER

Mozdulatlanul, könnyes szemmel nézi, remegő hangon. Majd ha a koporsóba fektetnek engemet, akkor ez a beszéded majd eszedbe fog jutni. De akkor a te buta apád már onnan a síri világból semmit se fog neked mondani.

A lányok hisztérikusan zokognak.

PÉK MÁRIA

Ököllet üt Jani arcába, tuszkolja kifelé. Apádra támadsz? Te kígyó! A családod ellen fordulsz? A testvéreid ellen? Te Káin!

JANI

Mit röhögnek egy altiszt levelén? Ha egy altiszt meg egy mosónő hisz valamiben, azon csak a hülyék röhögnek! És akik röhögnek, azok miben hisznek? Miben? Ezt tessék megmondani! Anyuka kérem, tessék ezt nekem megmondani!

Elsötétül a szíjn.

ÍRÓ

Hajnalka egészséges kisfiút szült. Szuha Miklós édesanyja szobakonyhás albérletébe vitte őket. Hajnalka tavasszal megismert egy jóképű férfit, minden reggel együtt várakoztak a HÉV-állomáson. Egy augusztusi délután véletlenül találkoztak a

hatos buszon. A férfinál táská volt, a víkendházába ment. Messze, egy budai kerthelyiségben csapnivaló feketét és konyakot ittak, meredek utcán sétáltak a víkendházhoz. Amikor bementek a szobába, a férfi leeresztette a redőnyt. Később Hajnalka ruhájáról lepattant egy gomb. Ezen az estén Hajnalka nem csókolt meg a gyereket, elhúzódott a férjétől. Állást kapott, egy üvegező vállalathoz került könyvelőnek. Kérésére Szuha Miklóst is fölvtették a vállalathoz, és ebből baj lett.

Hetedik kép

Hajnalkának albrleti szobája.

SZUHA MIKLÓS

Keresztretjétnyt fejt, leteszí a ceruzát, fáradtan. Viszonyod van a brigádvezetőmmel.

HAJNALKA

A díványon olvas, elsápad. Nincsen viszonyom. Három vagy négy ízben csókolóztunk.

SZUHA MIKLÓS

Csendesen. Öltözz föl. Elmegyünk hozzá.

HAJNALKA

Ez most mire jó?

SZUHA MIKLÓS

Föláll. Öltözz!

HAJNALKA

Fölveszi a kosztümkabátját, rémulten nézi férjét.

SZUHA MIKLÓS

A gyerek természetesen nálam marad.

HAJNALKA

Zokogni kezd. Nem! Csak azt nem! Azt nem csinálhatod meg!

SZUHA MIKLÓS

Gyűlölettel. Hogyan tehetél ilyet? Ezt én nem érdemeltem meg. Egy ilyen szeméttel. Hát gyereked van. Hogyan tudod őt megcsókolni?

HAJNALKA

Elmenjek?

SZUHA MIKLÓS

Mozdulatlanul nézi, lehajtja a fejét. Én nem tudok már nélküled élni.

HAJNALKA

Sír. Bocsáss meg nekem. *Átkarolja Szuha Miklóst.*

Sötét.

ÍRÓ

Az öreg Zentay visszaköltözött Budapestre. Ekkor kezdődtek a rehabilitálások.

Nyolcadik kép

Hábetlerék lakása.

CSELE JULI

Pék Máriával és Sápadt Bélával beszélget. Mennyi pénzük lehet?

SÁPADT BÉLA

A vagyonukat nem lehet pontosan fölmérni. Seres elvtárs igen rafináltan dugja el a csempészárut. Én festettem ki a lakásukat, direkte nyolcszáz forintot kértem. Alkudozás nélkül megadták.

CSELE JULI

Ezer pár nylonharisnyát hoztak, ezenkívül magnetofont meg platinatűt, melyet kicsiny dobozban lehet eldugni, és a maszek fogorvosok használják. Meg kettő darab BMW motorkerékpárt, amit a pártgarázsban rejtettek el.

ID. ZENTAY

Bejön.

PÉK MÁRIA

Isten hozott, te vén gazember.

ID. ZENTAY

Gyerekek, megismerkedtem egy gyönyörű asszonnyal. A férje állandóan vidéken van. Szépen berendezett lakás, úriasszony.

PÉK MÁRIA

Nem félsz, hogy hazajön az úriember?

ID. ZENTAY

Á, nem jön az haza!

PÉK MÁRIA

Aztán hány éves az úriasszony?

ID. ZENTAY

Negyvenéves. A legszebb kor. De nem néz ki annyinak. Halálosan szerelmes belém.

PÉK MÁRIA

Elpirul. Nagy ká lehet az, fiam! Még hogy szerelmes! Mit adsz neki?

ID. ZENTAY

Kacsint. Amit kér!

Kitör a nevetés.

PÉK MÁRIA

Te vén csibész. Égjen el a pofád. Maholnap a koporsódat mérik, te meg nőkön spekulálsz.

ID. ZENTAY

Kis szünet után. Ez nem téma.

PÉK MÁRIA

Miért? Nem kophatunk el, mint a csizma.

ID. ZENTAY

Ez nem téma. *Csönd.* Egyszer majd összeesik az ember, utcán, akárhol. Nem gondolok ilyenre.

ESZTER

Távíratot tart a kezében, olvassa. Anyuka, távirat. Most hozták. „Szabolcs megyei rendőrkapitányság. Értesítem a családot, hogy Zentay György budapesti lakos Nyíregyházától négy kilométerre, ezerkilencszázötvenhat október másodikán motorkerékpárjával az árokba bukott. A nyíregyházi kórházban sikeres műtétet hajtottak végre, állapota kielégítő.”

ID. ZENTAY

Elmegyek hozzá.

PÉK MÁRIA

Hozzátok őt ide. Én majd ápolom.

ID. ZENTAY

Hát akkor én megyek. *Elindul.*

PÉK MÁRIA

Eszterre néz.

ESZTER

Én is megyek. *Kimegy, az ajtóban beleütközik Seres Sándorba.*

CSELE JULI

Ság valamit Sápadt Bélának.

SERES SÁNDOR

Pletykálgodtok?

SÁPADT BÉLA

Ugyan miről? Vannak nálunk hibák? Jöjjön, drága nagysád, váltok magának egy átszállót az új földalattira. *Vigyorog.*

CSELE JULI

Ez jó! Sápadt Bélával elmegy.

PÉK MÁRIA

Mondd meg nekem, Sándor, mi a különbség a régi világ és a mai világ között?

SERES SÁNDOR

Leül. Kedves Máriám, a régi rend és a népi demokratikus rend között hatalmas a különbség. Ha megvizsgálod, azt kell felelned, hogy igaz, mert te szomorú cselédsorból érkeztél a szocializmus küszöbére. A kommunistáknak kötelességük konkrét példával bizonyítani az igazságot, mert másként az egész egy nagy demagógia. Ezért most egy konkrét példát említek. A ti kedves és régi ismerősötöknek, Küvecses Annának, akinek a férje kiesett a villamosból és szörnyethalt, az egyik fiát a Ludovika Akadémián néphadseregünk hadnagyává avatták. A másik fia meg elektromérnök lett. Ez a konkrét példa igazolja, hogy a történelem szép fejezetében élünk.

PÉK MÁRIA

Borral kínálja, nevet. Rossz prédikátor vagy te, Sanyika! Azt mondják, kilószám dugod el az aranyat. Hát báró úr lettél? A demokrácia bárója? Elegáns vagy, mint szarospista Jézus nevenapján, más emberek meg dolgoznak helyetted. Tisztességes dolog ez?

SERES SÁNDOR

Kedves Máriám, ilyet nem való mondani. Én gyerekkorom óta mindig dolgozom. Még egyetlen napot, órát sem mulasztottam, egyetlenegyszer sem késtem el. Engem az üzemből is azért emeltek ki, mert látták a fáradhatatlan, jó munkámat, és ha bizonyosokkal kellett szembeszállni az igazságért, én mindig megtettem. *Elmegy.*

Kilencedik kép

Seres Sándor szobája. Kint hangos lövöldözés, géppisztolysorozat.

SERESNÉ

Zokog. Meneküljünk innen! Megőrült az egész utca! A Mátyás téri cigánygyerekeknél géppisztoly van. A Hárfas előtt agyonverték egy pizsamás férfit, valamelyik házból hozták. Sandri, részegek az emberek, szörnyű dolgokat kiáltanak, és nem segít senki! Láttad, az ajtónkra azt írták: Halál a kommunistákra! Sandri, meneküljünk!

SERES SÁNDOR

Hová menjünk, Boris? A hivatalból is elkergettek.

SERESNÉ

A hivatalból? Kicsoda?

SERES SÁNDOR

A Schleiffert Jenő. *Döbbszent bámulják egymást.*

Zörögnek az ajtón.

Seres lassan odamegy, kinyitja.

JANI

Mosolyog. Sanyi bácsi, anyuka hallevest főzött. Várja magukat.

Tizedik kép

Hábetlerék lakása.

SERESNÉ

Asztalnál ül.

HÁBETLER

Egyél, drága Boriskám. Parancsoljál, csak szedjél, amennyi jólesik.

SERESNÉ

Ilyen finomat még otthon, Bónavölgypusztán sem ettem.

HÁBETLER

Igazán nagyon örülök, hogy ízlik a mi kis szerény vacsoránk.

SERESNÉ

Igyekszik mosolyogni. Azt írták az ajtónkra, hogy halál a kommunistákra. Hát kit bántottunk mink? Alig beszélgettünk a szomszédokkal, nemhogy ártottunk volna.

HAJNALKA

Cigarettdára gyújt, fáradtan. Nem akarja bántani Boriska néniéket senki. Valamelyik kölyök szórakozott csak.

SERES SÁNDOR

Ma reggel megmondtam doktor Schleiffert Jenő elvtársnak, hogy itt nagy baj történik, és azonnali hatállyal a legszigorúbb módon segíteni kell a népi demokrácia ügyét.

PÉK MÁRIA

Egyél, Sanyika, ne politizálj örökké, nem értesz te ahhoz. Így a párt, úgy a párt, nesze, most keresheted a pártot. Fene se tudja, mit csináltál... Egyszer én már elkísértem egy kőfaragósegédet, unokafivérem volt... hempergett az utcán, a lópiszokban...

SERES SÁNDOR

Lassan. Nem tudom, most mit válaszoljak neked, Mária. Én valamikor azt hittem, mind olyanok fognak kerülni minden olyan helyre, akik közibünk valók, és ezek az emberek másabbak lesznek, mint a múltiak voltak. És szemináriumkor is hajtogattuk eleget, és bizony az emberiséget nagy csalódás érte. Én most is munkás

vagyok a Külügyminisztériumban, hivatalsegéd, a Boris meg takarítónő. Negyvenméteres folyosója van, hat szobája és a mellékhelyiségek. És látod, kedves Máriám, most mégis félnünk kell, az egész ház csak görbe szemmel néz ránk, mint valami tolvajokra.

SERESNÉ

Talán csak kiabálnak. A szájuk jár. Hiszen ismernek bennünket.

JANI

Megrázza a fejét. Vadak! Mert folyton szól a puska! Meg a géppisztoly! Egyszer itt, máskor máshol! Fölmásznak a háztetőre, azt se tudom, kicsodák, és lőnek! Az ember teljesen megbolondul!

SERESNÉ

Igen. Ordítanak... Reggel kilőtték a tejeskannát egy asszony kezéből...

SERES SÁNDOR

Nagy baj történik... Az elvtársaknak ezt muszáj látni... Ez már olyan nagy szerencsétlenség, hogy a legfelsőbb helyzetből is tisztán kell látni az elvtársaknak...

JANI

Halkan. Menjen le az utcára. Keressen egy lámpavasat. Magának hullaszaga van.

PÉK MÁRIA

Te veszett farkas! Megint ugatsz?

JANI

Ugatok? Miért? Nem így van? Itthagyták és kész! Mehet a lámpavasral! Auschwitzba! Ittfelejtették! Ha megdöglük, nem volt szerencséje!

HAJNALKA

Betapasztja a fülét. Jani! Hagyd abba! Az Isten áldjon meg, hát nincs az embernek elég baja, pont a te cirkuszod hiányzik! Mindig a te cirkuszod! Mindig! *Lehajtja fejét az asztalra, zokog.*

HÁBETLER

Szégyenkező mosollyal. Elnézéseket kérem ezért a cirkuszért. Egyetek, fogyasszatok a túros csuszát is, parancsoljatok. *Demizsonból bort tölt a poharakba.* Isten éltesen benneteket, jó egészséget kívánok aranyos vendégeimnek és az én drága családomnak.

Koccintanak.

SÁPADT BÉLA

Géppisztollyal a vállán jön be, szeme villog. A Köztársaság téren ássák a földet a pártház előtt, keresik az ávósok bunkerét, ahol ezernél több ártatlan fogoly senyved.

HÁBETLER

Borral kínálja őt is. Ezt én egy marhaságnak tartom. Én nem értek a politikához, engemet csak az én drága családom sorsa, boldogsága érdekel. De azt

mégis el tudom gondolni, hogy egy ilyen hatalmas építkezés nagy pénzpocsékolás lett volna, amikor éppenséggel elegendő börtön áll az illetékes szervek tulajdonában.

SÁPADT BÉLA

A pénz nem érdekes. A pénzt nem a kommunisták, nem a külföldre utazó, nagydumás bérencek – *Seresre sandít* – és nem a gyilkos ávó fizeti, hanem a dolgozó nép. Három napon belül megérkeznek az enszek, és felszabadítják a magyar népet az orosz elnyomás alól.

HÁBETLER

Csodálkozik. Az enszek?

SÁPADT BÉLA

Csakis! Bevezetik a nyolcpártrendszert, alsó- és felsőházat. Vagy esetleg a szentkoronás királyságot. *Elhígyorodik, a székét Seres elé húzza, leül szembe vele.* Seres elvtárs, most mi a véleményed? Amúgy perspektivikusan. Mit tanítanak ilyenkor a szemináriumon?

SERES SÁNDOR

Azt tanítják a szemináriumon, hogy ha valaki olyat követ el, ami rendszerellenes, az meg fogja kapni az illető jutalmát érte. Hozzáteszem, ezt sajnos most nem nagyon lehet tapasztalni, a tőkés társadalom jobban vigyázott magára. De perspektivikusan ezt válaszolom a te ostoba kérdésedre.

SÁPADT BÉLA

És három nap múlva? Ha itt lesznek Magyarországon a kék ruhás ejtőernyősök? Meg mások? Akkor mit prédikálsz?

SERES SÁNDOR

Teneked én nem válaszolok, mert te huligán elem vagy, téged én leköplek. A feleségemnek szólok most, aki fél a te arcodtól meg az utcán ordító emberektől, a helyzet meg olyan, hogy nehéz lesz nekem őt megnyugtítani, mert a szeme láttára történnek események. Én pedig kevés iskolát járt ember vagyok, hogyan is tudnám elmondani, hogy én derűlátó vagyok. Mert ez igaz, ha valaki megnézhetné, ezt látná bennem. *Bort tölt a poharába, megissza.* Mikor Németország megtámadta a Szovjetuniót, akkor az egyik rokonom, fiatal gyerek, azt kérdezte tőlem, ki fogja megnyerni a háborút, németek vagy angolok, vagy amerikaiak? Azt feleltem, ide a szovjetek fognak eljönni, és nem leszünk többé szolgák az uraságnál, hanem emberek leszünk. Erre azt kérdezte, hogy igaz lesz ez így? Én meg azt feleltem neki, hogy annak idején, ha majd a szemed elé kerülök, azt mondod, igazam volt. Így is történt. Azt mondta, igaza volt, csak azt árulja el, honnan lett ilyen derűlátó, és én nagyon büszke vagyok magára. Elmondtam neki, hogy engemet a sors tanított meg, hová kell tartoznom, mert vagy az uraságok férgei leszünk, vagy mink uralkodunk, megteremtjük a szegény nép boldogságát. Akkor ő elsőnek iratkozott a dicsőséges kommunista pártba, utána önként jelentkezett a rendőrségen, ahol megkérdezték, hogy milyen meggyőződés hozta, és ő rám hivatkozott, hogy én győztem meg, hova tartozik. Így lett ávéház. Így is halt meg néhány nappal ezelőtt.

Csend.

ZENTAY

Szűba Miklóstra kacsint, sűg valamit neki, itatni kezdik Seres Sándort.

HIRES ISTVÁN

Poros ruhában, gyűrötten, borostás arccal jön.

HÁBETLER

Drága fiam! De hát merre jártál, hogyan nézel ki?

HIRES ISTVÁN

Forradalom van, apuka.

GIZIKE

Mi ez a lövöldözés? Kik lőnek? Kire? Miért?

HIRES ISTVÁN

Ünnepélyesen. Én tagja vagyok a Petőfi Körnek. Mi határoztuk el, hogy felvonulunk. Kihirdettük a gyárban, és vezettük őket. Ott voltam a Petőfi-szobornál, a Bem-szobornál, azután a Rádiónál is. Itt lőttek ránk először.

ZENTAY

A mankójához nyúl. Istenem, mért most vagyok én nyomorék...

JANI

Odalép Hires Istvánhoz, kiveszi gomblyukából a kokárdát. Bohóckodunk, Hires István? Hiszen te párttag vagy. Most miért nem írod alá a továbbszolgálot? Most nem üzlet?

PÉK MÁRIA

Fogd be a pofád! Ehhez semmi közöd. Ez az ő dolga!

HAJNALKA

Egyél valamit, aztán feküdj le.

HIRES ISTVÁN

El kell mennem.

GIZIKE

Kijárási tilalom van. Megőrültél?

HIRES ISTVÁN

Mennem kell. *Elmegy.*

HÁBETLER

Jó Isten! Hát most hová megy?

GIZIKE

A piros kabátos kurvához.

Mind ránézznek.

SERES SÁNDOR

Már részegen nevet.

PÉK MÁRIA

Megágyazok nektek, itt maradtok éjszakára Borissal.

SERES SÁNDOR

Megtörli a homlokát. Van énnekem saját lakásom... Egyébként ne félj, kedves Máriám, nincs olyan erő, ami a kommunisták igazságát megdöntheti. Gyere, Boris... ne félj...

Elindulnak.

JANI

Megfogja a karját, vezeti őt.

SERES SÁNDOR

Megáll, nevet, aztán rákezdi. „Vilja, ó, Vilja, Te szép és csodás...”

A folyosóról, egyre halkulóan hallatszik az éneklése. A színpad elsötétedik.

ÍRÓ

Hires Istvánt szeles, csúnya novemberi délután lőtték meg, nem messze a Lánchídtól. Kacsát akart hátizsákban átvinni Budára. Zegzugos kis utcák között kórházba vitték. Február végén idősebb Hábetler János érte ment. Hires István zavartan köszönt, majd a piros kabátos nő karjához nyúlt és elvitte. Később internálták. Gizike minden látogatási napon élelmiszert, cigarettát vitt neki. A piros kabátos nővel nem találkozott többé. *Kis szünet.* Tél közepén Eszter kétségbeesett dühvel telefonált a húgának, elmondta, hogy Zentay állandóan részegen jár haza. Néhány nap múlva Hajnalka fölhívta őt, érdeklődött, hogyan viselkedik Zentay. Eszter kijelentette, most nagyon rendes. De a Nagyfuvaros utcában néhány nap múlva elsírta magát.

Tizenegyedik kép

Hábetlerék lakása.

ESZTER

Nem bírok vele. Nem bírom látni a bárgyú képét, amikor részeg.

PÉK MÁRIA

Látom én rajta, ha megjön vidékről. Literszám nyeli a vizet. Kívánja. Minden francos kiszálláson hullarészegre issza magát.

GIZIKE

Ez így nem helyes. Mindenki rátámad, pedig meg kell vizsgálni a másik oldalt is. Eszternek is van éppen elég hibája. Annak az embernek soha nincsen igaza, soha nincsen nyugta.

JANI

Elvigyorodik. Már megint véd valakit. A védőügyvéd. A fogadatlan prókátor. A jószívű. Te marha, nekem megmondták! Akkor is részeg volt, amikor fölbukfencezett! Tudod, mit csinálnak vidéken? Nőket táncoltatnak az asztalon!

PÉK MÁRIA

Te meg fogd be a pofádat!

HÁBETLER

Az én családomban ilyen helytelenül nem lehet viselkedni. Majd én beszélek vele.

PÉK MÁRIA

Te ne beszélj senkivel! Mit akarsz beszélni? Ez nem rád tartozik! Ez a kettőjük dolga!

GIZIKE

Eszterhez. Te meg hülye vagy! Minek jössz haza ezeket a dolgokat kitárgyalni?

PÉK MÁRIA

Mit beszélsz? Hát hová menjen panaszkodni?

GIZIKE

Bárhová, csak ide ne! Szétszedik azt a szerencsétlen embert, és mérgükben a legrosszabb tanácsokat adják!

PÉK MÁRIA

Fölemeli csontos öklét. Elhallgass! Vagy takarodj!

GIZIKE

Énnekem még soha nem volt itthon igazam. *Zokog.* El is megyek. Elmegyek, és nem jövök ide soha többé.

PÉK MÁRIA

Eléje áll. Mész a francba! Oda mész!

ID. ZENTAY

Föl akarja oldani a hangulatot, bort tölt. Anyátok egészségére. Legyen boldog közöttünk, és éljen sokáig. Soha nem tudom meghálálni, amit velem tett a száműzetésem idején.

ESZTER

Most már csak Janinak kellene megházasodnia.

JANI

El sem férnénk már az asztalnál. Nem elegendő veszekszünk?

PÉK MÁRIA

A veszekedés nálunk nem jelent haragot, a feleségednek pedig szorítunk helyet. Szeretném megérni még a házasságodat.

HÁBETLER

Én ugyan nem kedvelem a bort, elmondhatom, egész életemben nem ittam annyit, mint anyátok egy hét alatt, azonban most emelem poharam az én drága, jószágos feleségemre, kedves gyermekeimre, aranyos kisunokáimra, forrón szeretett, drága családomra!

PÉK MÁRIA

Hát a szép özvegy? Azt elhagyod?

HÁBETLER

Megcsókolja Pék Máriát. Hadd már őt békén! *Iszik.* No, egyetlen fiam, hát a te lakodalmadon mikor iszunk?

JANI

Fölemeli a demizsont, nagyot húz belőle, a szín elsötétedik.

Tizenkettedik kép

Utca. Csele Juli ott áll, ahol Jani Reich Katától elbúcsúzott.

CSELE JULI

Mi van veled?

JANI

Becsíptem. *Nevet, nekitámaszkodik a falnak.*

CSELE JULI

Bánatod van?

JANI

Semmi okom rá. *Összehúzza szemöldökét.* Hiszel te az álomnak? Nagy vízről álmodtam. Rosszat jelent, úgy tudom, halált. Vagy nagy veszekedést. Anya szerint az álom igazat mond, nem is beszéltem neki erről.

CSELE JULI

Vállat von. Én ebben nem hiszek. Emlékezhetsz, Reich bácsinak is ez volt a véleménye.

JANI

Harag nélkül. Te senki vagy. Tolvaj. Elázott a lelked a köpőcsészékben.

CSELE JULI

És a te lelked? *Rágyújt.*

JANI

Hallgat, aztán. Levetkőzöl akárkinek. Hazudsz meg lopsz meg csalsz.

CSELE JULI

Bólint. Neked is lefekszem. Ha akarod, fizetek is érte. Van most pénzem elég. Úgy utálom az éjszakát egyedül. *Vállat von.* Gyere. Fölveszem a pongyolámat, kínai selyem. Csodálkozhatsz. Fekete színű, sárga meg zöld sárkányok verekednek rajta. Utálatos pofák, de én már régen nem félek tőlük...

JANI

Csendesen. Állat vagy.

CSELE JULI

Elmosolyodik. Hát persze! Vacak egy nő vagyok! Pedig a származásom kitűnő! Aranyat ér! Hiába vigyorogsz! Akár hiszed, akár nem, lehetnék orvos vagy törvényszéki bíró! Miért ne?... Ez a hülye Seres esküszik rá... Képzeld el, hogy csodálkoznának a lakók... Operába járnék... becsületszavamra... A férjem udvarias lenne, okos, ha valamit nem értenék, rögtön elmagyarázná... Te Jani, annyi dolgot nem ért az ember... Igaz vagy nem igaz? *Vár, hogy Jani mondjon valamit, de ő szigorú arccal hallgat.* Na bumm! *Nevet.* Most mi van? Nem szereztem érettségi bizonyítványt, és nem járok az Operába! Imádom a pálinkát, a pénzt meg a férfiakat! Ez se rossz buli. Akár hiszed, akár nem, egy hülye pasas megesküdt, hogy nekem kislányos szemem van. Hát azt hittem, megzabálom. Csak bámultam rá, még bőgtem is! A marha! Rögtön mondtam neki, hogy szerelemmel szeretem. Pedig egy frászt. Az ember nem lehet mindenkibe szerelmes... De hát ez a hazugság kell nekik, Janikám... muszáj nekik, mert azt tapasztaltam, így nehezebben maradnak el... Persze, ez is túró, légy vele okosabb!

JANI

A bortól és az emlékektől megittasodva keresi Kató kezét, maga felé fordítja, és kiábrándultan ismeri föl Csele Julit; elsötétedik a színpad.

ÍRÓ

Szilveszterkor engedték el Hires Istvánt. Egyenesen Hábetlerékhez ment.

Tizenharmadik kép

Hábetlerék lakása.

HIRES ISTVÁN

Megigazítja karján a fekete kendőt, és egyetlen szó nélkül elmegy.

HAJNALKA

Mi történt?

GIZIKE

Megmondtam neki, hogy míg bajban volt, mellette álltam. Most szabad, dolgozhat, nekem többé nem kell.

HAJNALKA

Ezt nem lett volna szabad, Gizike. Hát most jött ki. Hová, kihez menjen? Jaj, édes fiam, meggondoltad ezt alaposan?

GIZIKE

Én meggondoltam, tudom, mit csinállok. Amikor rájöttem a disznóságaira, azt akartátok, jöjjenek haza. Én azt mondtam, még nincs tele a pohár. Vártam, túrtam mellette. Egyedül nem tudtam volna lakást szerezni soha. Most már nincs szüksége rám, és nekünk sincs órá.

Sötét.

ÍRÓ

Hajnalka egy esős tavaszi délután váratlanul találkozott a szaxofonos Ervinnel. Örömben megpusztilták egymást, és leültek beszélgetni az Ifjúság presszóban.

Tizennegyedik kép

Ifjúság eszpresszó.

ERVIN

Kisegyettem van. Most jöttünk Bulgáriából, a tengerparton játszottunk. Szépen kerestünk.

HAJNALKA

Nekem gyönyörű kisfiam van. Egy ÁTEX üzletben dolgozom, pénztárban.

ERVIN

A férjed?

HAJNALKA

Technikus a Földmérő Hivatalban, gyakran jár vidékre. Meghal a matematikáért! *Névet.* Játsszod-e még néha a Tempstationt?

ERVIN

Gyere el hozzám. Elmesélem. *Megcsókolja a kezét.*

A szíjn elsötétedik.

ÍRÓ

A nyár közepén idősebb Hábetler János rosszul lett. Kapkodta a levegőt, arca eltorzult, elveszítette az eszméletét. A lányok heteken át etették apjukat.

Tizenötödik kép

Hábetlerék lakása, idősebb Hábetler János fekszik az ágyban.

ESZTER

Apuka már elég jól van. Most arra kell vigyázni, ne mozogjon sokat. A tüdőnket is kibeszéljük neki.

HAJNALKA

Szuha Miklós arcát figyeli, majd hangosan, idegesen elneveti magát, föláll, széttárja a karját, tréfálkozáson meghajol. Na, együtt a családi tanács. Kezdhethük. Essünk túl rajta. Azt hiszem, mindenki tudja, hogy elköltöztem Miklóstól, mert nem akarok vele tovább élni. Nekem nem kell tőle semmi, csak a gyereket hozom el.

ZENTAY

Mit követett el ellened?

HAJNALKA

Semmit. Elromlott ez a házasság. Nem tudok kirívó dolgokat mondani, hogy ezt csinált vagy azt csinált. A tébolyig unatkozom mellette, hát szóval, nem jó. Nem jó. Semmit se követett el ellenem. De nem is erről van szó.

SZUHA MIKLÓS

De ő ellenem igen.

PÉK MÁRIA

Ránéz. Mit csinált?

SZUHA MIKLÓS

Megcsalt.

PÉK MÁRIA

Szóval az én lányom kurva?

SZUHA MIKLÓS

Azt én nem mondtam...

HAJNALKA

Nevet. Gyönyörű! Mondhatom! Ilyen dolgokkal jön most elő! Akkor minek éltél velem? Mert az egész nem így volt! Tudod pontosan, hogy nem így volt!

ZENTAY

Gyerekek, most nem erről van szó. Ez a ti dolgotok, nem tartozik senkire. Azt kell megbeszélni, mi lesz a gyerekekkel. Ez a fontos.

SZUHA MIKLÓS

Félrevonja Hajnalkát. Hazajössz ma?

HAJNALKA

Nem, Miklós. Holnap elhozom a holmimat és a gyereket.

SZUHA MIKLÓS

Lehajítja a fejét, és elmegy.

ESZTER

Menjen Szuha Miklós a keresztretjvényeivel a fenébe.

JANI

Ismeretlen vendéget hoz, vékony, szőke lányt. Egy műhelyben dolgozunk. Ő a Cira Piroska.

CIRA PIROSKA

Kezit csókolom.

PÉK MÁRIA

Végigméri Piroskát, kicsit ellenségesen. A húgod hazajött. Holnap hozza a gyereket is. Itt fognak lakni.

JANI

Elférünk.

HÁBETLER

Ide tessék ülni. Érezze jól magát a mi kis szerény otthonunkban. *Az ágy alól demizsont vesz elő.* Édes gyermekeim, kívánom nektek teljes szívemből, hogy úgy éljete, mint ahogy mink éltünk a ti drága, aranyos kis anyáttokkal. Ha volt is néha kisebb-nagyobb csetepaté – azt is meg kell mondani, a hazug szót, a hazug embert mindig megvettem, az ilyen nálam semmi –, a ti drága anyátok mindenkor eligazította a viszályt. Igaz, nem dicsérni akarom magamat, én a fizetésemet maradéktalanul az ő kezébe adtam, mert én teljességgel nem ismertem semmiféle káros szenvedélyt. Hát emelem poharamat az én drága feleségemre, a fiatal párra, az egész drága családomra, hogy legyetek mindig nagyon boldogok.

Isznak.

ID. ZENTAY

Én is megházasodom. Feleségül veszek egy özvegyasszonyt, hatvanezer forinttal. És még szép is!

PÉK MÁRIA

Vén kecske! Mindig ilyenén jár az eszed!

ID. ZENTAY

Miért? Ez csak kellemes dolog. Elköltjük a mamuska pénzét, aztán odébb állunk.

ZENTAY

Már részeg, énekel. „Hej, halászok, halászok...”

ESZTER

Te részeg dög! Te állat!

PÉK MÁRIA

Hagyd őt békén! Eredj innen!

ESZTER

Sértődötten félrehúzódik.

ID. ZENTAY

Megfogja a karját. Sajnálom, hogy pont az én fiammal vetett össze a sors. Nem lesz az soha rendes ember. Olyan az, mint – *Először magára mutat, majd meggondolja.* – mint a nagyapja volt. Iszik, nőzik, elveri a pénzt. Azt tanácsolom, csald meg őt, ne legyen olyan biztos a dolgában.

SERES SÁNDOR

Meghatódottan. Janikám, legyél nagyon boldog. Meg a te jövődöbeli feleséged is. *Pék Máriához, aki megjed, hogy hosszú szónoklat következik.* Csak ennyit akartam mondani.

ZENTAY

Énekel. „Hej, halászok, halászok...”

Sötét.

ÍRÓ

Ifjabb Hábetler János esküvője karácsonykor volt. Márciusban az öreg Hábetler nyugdíjba ment. Hajnalka válópöre befejeződött. Ervin öröklakást vett, negyvenezer forint előleget fizetett. Kora őszi délelőtt házasodtak. Piroska állapotos volt, Jani megszállottan várta a gyereket, óvta az asszonyt a szélről is. Piroska idő előtt, a nyolcadik hónapban rosszul lett, gyöngye kisfiút szült. Idősebb Hábetler János tétlenkedett, börtönben érezte magát. Pék Mária szigorúan vigyázott rá, nem engedte még a folyosóra sem. Az öregember zsörtölődött, éles, gúnyos megjegyzéseivel sértegetni kezdte a feleségét. Ilyenkor Pék Mária megivott három deci bort, hisztérikus hangon szidalmazta férjét. A harc napról napra durvább lett közöttük, sokszor napokig nem beszéltek. Szenvedélyes indulattal gyűlöltek egymást.

Tizenhatodik kép

Hábetlerék lakása.

HÁBETLER

Amíg én a kórházban eszméletlenül feküdtem, volt-e énnálam a komaasszony?

PÉK MÁRIA

Az asztal mellett ül, almát hámoz, most leteszi a kést. Ezen jár az eszed? Te vén marha! Még az élethalálharcban is a fekete ribanc izgatta a mocskos fantáziádat?

HÁBETLER

Fejét csóválja. Ne bántsod őt mindig. Annuska tisztességes asszony. Határozottan szeretetre méltó, igen kedves, barátságos és igencsak finom modorú teremtés.

PÉK MÁRIA

Meg is vertél miatta! A földre tapostál! Te selyemfiú! Dolgoztam, mostam negyven évig, akár az állat, te meg cicáztál a Ludovikán a takarítónőkkel. Azt gondolod, nem tudom, hogy lefeküdtél a Sápadt Béla feleségével is?

HÁBETLER

Lehetséges. Miért ne? Ha jól emlékszem, formás, erős, egészséges asszony volt.

PÉK MÁRIA

El akarsz tenni láb alól? Megteszem én neked egyedül azt az örömet! De a temetőbe ne hozz nekem virágot! Te mosolygó gyilkos! Aljas! Az voltál mindig! Képmutató, replás gazember!

HÁBETLER

Isten nevére kérlek, hallgass! Fölvered az egész házat! Negyven éve könyörgök, könyörögve kérlek, fogd azt a csúnya szádat, beszélj tisztességes hangon, csöndesen, ahogy illik. De te csak ordítasz velem, a gyerekekkel, a szomszédokkal, mint a vaddisznó! Goromba pokróc voltál egész életedben, azt tanúsíthatja mindenki, aki valaha ismert bennünket. Tessék, kérdezzünk meg bárkit, akárkit – *Hajnalka, Gizike jön be* –, a legtávolabbi szomszédot, a házmestert, a családom bármely tagját Brügecsen vagy akár a saját gyermekeinket, tiszteltél-e te már az életben valakit is? Senkit se. Szóltál-e valaha is bárkihez, bárkihez a világon másként, mint gorombán? Nem akad erre példa. Ha szavazásra tennénk föl a kérdést, nem állna melléd senki az égkerek világon.

PÉK MÁRIA

Az Isten fizessen meg neked, te féreg...

HAJNALKA

Így nem lehet élni. Mindketten betegek, az ember nem is tudja, melyikükért aggódják jobban. Hiába ígérk meg, hogy most már békén lesznek, másnap újra kezdik a veszekedést. Itt már csak egy megoldás van, anyuka költözzék hozzánk vagy bármelyikünkhöz, apuka pedig lakjon itt, mert együtt nem maradhatnak.

PÉK MÁRIA

Jól van, jól van! Törődjete ti csak a magatok dolgával! Akad éppen elég! Különben is, ha negyven évig jó volt, ezután már jó lesz. Eszter jöjjön haza a gyerekekkel.

GIZIKE

Miért hagyná ott a lakást, a bútort, a mosógépet? Hogy Zentay eligya?

JANI

A konyhából kiabál be. Te minek szólsz bele? Te mindig hülye voltál, egész életedben. És ha egyszer részegen fejbe vágja őt, hogy kinyúlik, akkor mit mondasz?

HÁBETLER

Beszélnem kell Zentayval.

Jani bejön, Cira Piroska is, karján a gyerekekkel.

Az én családban nem tűröm a részegeskedést. Az ilyenféle embert megvetem, mert ugye nem adhatok a szavára semmit, de semmit az égkereken világon.

PÉK MÁRIA

Már megint jár a pofád? El akarsz pusztítani? Szándékosan?

JANI

Elmegyek, anyám. Elviszem a feleségemet és a fiamat.

PÉK MÁRIA

Hová mész, fiam?

JANI

Nem tudom. Kértem lakást az üzemből. Ha nem segítenek, elmegyek Győrbe vagy egy új gépállomásra, ahol adnak. A pénzemet mindenütt megkeresem.

PÉK MÁRIA

És a család?

JANI

Semmi dolgom velük.

PÉK MÁRIA

Igazán?

JANI

Igazán, anyám. Sem a mocsok apa, sem a ringyó testvérek. Sem az egész klozett.

PÉK MÁRIA

És az anyád? Engem minek nevezel?

JANI

Itt nem szabad élni. Ennek a piszoknak, zűrzavarnak nem lehet jó vége. Anyuka, én rendet akarok magam körül, elviszem a fiamat. Módom van a fiamból embert nevelni. És jogom is van hozzá.

PÉK MÁRIA

Hang nélkül nevet. Sohasem mész el innen. Ha akarom, a szemed vágom ki. Ha akarom, lefekszem az ajtóhoz, a küszöbre, lépj rám. Én az anyád vagyok. Itt születtem bennem, a szívem alatt, a boldogságomra, mint a többiek. Nekem jogom van szólni, mert én szenvedtem a családjáért. Együtt éltünk jóban, rosszban, együtt maradunk, amíg élek. És azután is... A fiam vagy. Néha nevetek, ha ordítasz, csikorítod a fogad, hadonászol az öklöddel... Apádat ne bánts. Öreg már, bolondos. A lányokat se bánts, véreid, azt mondom, védelmezd őket, mert te lettél nálunk a férfi, a támaszuk. Ez a végakaratom.

Elsötétül a színpad.

ÍRÓ

Két nappal később Sápadt Béla ijedten telefonált Hajnalka lakására. Azt mondta, Pék Mária rosszul van, jöjjenek. Hajnalka nem volt otthon, a szaxofonos taxival ment a Nagyfuváros utcába.

Tizenhetedik kép

Hábetlerék lakása.

SÁPADT BÉLA

Fontoskodó arccal Ervinhez hajol. Az én véleményem szerint öngyilkos lett.

ERVIN

Pék Mária ágyához lép.

HÁBETLER

Ott téblábol az ágy körül. De nagyon kedves vagy, hogy eljöttél.

PÉK MÁRIA

Az ágyban fekszik, arcán napfény van, ősz haja szanaszét áll, szeme mozdulatlanul nézi a mennyezetet.

ERVIN

Leül az ágyra, átöleli. Mit csinált? Feleljen! Anyuka! Hallja, mit mondok?

PÉK MÁRIA

Látod, meghalni sem tudok... Azt mondta, soha nem szeretett... becsületből élt velem. Utálná megcsókolni a kezemet... olyan... csúnya...

ERVIN

Hábetlerhez lép. Miért nem hívott orvost?

HÁBETLER

Nem mertem szembeszegülni vele. Egyébként, amikor az eset történt, én nem voltam a szobában.

ERVIN

Akkor most imádkozzék. Ha fölszívódott, elmehet a temetésére. *Tejet hoz, megitatja Pék Máriát.*

GIZIKE

A lányokkal jön, hisztérikusan zokognak. Anyuka, ígérje meg, hogy soha többé nem tesz hasonlót.

PÉK MÁRIA

Megígérem.

JANI

Megáll az ajtóban.

PÉK MÁRIA

Észreveszi Janit, magához hívja. Én nem tudtam elszökni. Sígja. Menj el innen. És legyen a te életed boldog.

JANI

Bólint, megcsókolja a kezét.

Tizennyolcadik kép

Zentay György lakása.

ZENTAY

Egyetemre megyek. Nem nyugszom addig, míg doktor Zentaynak nem hívnak. Ha megváltozik is a rendszer, a diploma érvényes marad.

ESZTER

Ne haragudj, nevetnem kell, ha kopaszodó emberek ballagnak. Még tizennyolc évesen elmegy valahogy, de ez így az én számomra nagyon komikus.

ZENTAY

Nem érdekel a véleményed.

ESZTER

Egyetlen este sem vagy hajlandó a gyerekre vigyázni. Füzetet margózol, rádiórozol, verset tanulsz, ha véletlenségből nem részegen jössz haza.

ZENTAY

Megfogja a karját.

ESZTER

Ne nyúlj hozzám! Utállak! Költözz el innen! Ezt nem lehet kibírni.

ZENTAY

Jó. Rendben van. Elköltözöm.

ESZTER

Állat vagy. Még apád is eljön a bíróságra tanúskodni, hogy miféle utolsó, részeseges csirkefogó vagy! A szappanomat pedig ne használd! Se a fogkrémet! Igyál két üveg sörrel kevesebbet, mert én nem dolgozom rád! Megmondta apád, hogy rúgjalak a fenébe! Keressek magamnak egy hozzám illő, rendes, becsületes embert!

ZENTAY

Istenem, pedig milyen kitűnő nevelést kaptam. Minden reggel színésznők ébresztettek. Apa még másnapos volt, álmos, a fülemhez tette a telefont, én meg hallgattam a turbékolást. Egy művésznő rövid dalt is énekelt a felügyelő úrnak. Persze, ne legyünk igazságtalanok, azért törődött velem. Egyszer részegen a homlokomhoz szorította a revolverét, mert nem akartam vacsorázni. Édesanyám három évig bírta mellette, azután meghalt... No, ez a derék ember mégiscsak az apám, a sírjára majd ráíratom, nem nyugszik itt senki... Te pedig, öregem, vacak kis hörcsög vagy, istenemre mondom, nagyon utállak. *Kimegy.*

ESZTER

Mikor költözől?

ZENTAY

Kintről. Elköltözöm...

ESZTER

Mikor szabadulok már meg tőled?

ZENTAY

Elmegyek... elmegyek hamarosan.

Elsötétedik a szín.

ÍRÓ

A család véleménye az volt, hogy nem megy el soha. Október végén váratlanul elköltözött, a fényképezőgépet és a rádiót vitte magával. Eszter hazament, meglátta az üres rádióasztalt, bögni kezdett.

Tizenkilencedik kép

Hábetlerék lakása.

GIZIKE

Megőrültél? És ha elfelezett volna mindent? Örülj, hogy csak ennyit vitt el.

PÉK MÁRIA

Istenem, mind a három... Mind a három...

ID. ZENTAY

Játékosan pénzt ad Eszternek. Ne búslakodj az én részeges fiamért, nem érdemli meg.

ESZTER

Én egyáltalán nem búslakodom. Utálom őt. Kanálistölteléknek tartom. Havonta egyszer kényszerből majd találkozom vele, amikor elhozza a gyerek pénzét. Most majd megsegít bennünket az Isten.

ID. ZENTAY

Hagyd a vallást, nem hiszek benne. A papokat meg egyenesen gyűlölöm. Véleményem szerint rizikó nélkül élnek, ingyen és jól. Ha ötven év múlva véletlenül meghalok, ne engedjetelek papot a közelembe, mert lemászom a ravatalról, és farba rúgom.

HAJNALKA

Jön, nápolyit ad az apjának.

HÁBETLER

Megcsókolja Hajnalkát. Ennyi nagyon sok drága pénzt kiszórtok a zsebetekből. Hogy minden áldott nap hoztok nápolyit, amit igen csodálatos módon szeretek.

PÉK MÁRIA

De hülye lesz az ember vénségére. *Fanyarul nevet.*

HAJNALKA

Eszterhez. Elköltözött végre?

PÉK MÁRIA

Sír.

HAJNALKA

Anyuka, ne sírjon, bármerre nézek, rossz házasságot látok, csak az asszonyok tűrik a verést, a részeg férjet, meg félnek a szomszédok szájától, és sajnálják elfelezní a bútort, a holmit.

GIZIKE

Mi, hála az Istennek, nem vagyunk olyanok. Nincsen rabszolga-lelkünk. A magánytól nem félünk, a gyereket pedig eltartjuk és fölneveljük.

JANI

Az biztos. Az egyik slágerénekes lesz, a másik pisztonos. Ehetnek annyi túrós csuszát meg rántott halat, amennyi a hasukba fér!

GIZIKE

Ezt tudod csak mondani? És ha téged ver az élet? Kihez bújsz? Én vigyáztam rád a barakkban, míg kisanyánk dolgozott, én vittelek sétálni a Ringerhez, mosdattalak, kenyeret, almát adtam neked.

JANI

Írd föl a kéménybe! Nekem ne játszd meg magad. Tudok rólad eleget. A dolgaidról. Hülyének néztek? Kikasztom a piros lámpát az ajtóra, lássák, hogy itt vannak a Hábetler-lányok! Tessék, lehet befáradni! Egyik különb, mint a másik! Dzsessz, tánc, csokoládéflipp! Tessék türelemmel várni, mindenki sorra kerül!

PÉK MÁRIA

Nem igaz! Ne higgyetek a szavának! Csak ordít! Mindig ordít! Tőlem, éntőlem örökölte ezt a nyomorult, replás természetét! Melegszívű a bátyátok! Nem hagy el benneteket soha.

JANI

Köpök az egész családra! Magára is! Nekem ne bohóckodjon, nem hat meg, a könyökömön jön ki! Elegem van magából is, anyuka! Elegem van mindenkiből! Mindenkiből! Torkig! Hányásig!

PÉK MÁRIA

A haját cibálja, hisztérikusan. Csak ordít! De melegszívű a bátyátok! Nem engedi széthullani a családot. *Összeesik.*

JANI

Odaugrik, a karjába emeli. Én csak ordítok. Anyuka ismer engem. Bolond vagyok. Anyuka, dögöljek meg, ha ebben az életben valaha, egyetlenegyszer is elhagyom őket. Hiszen az ember nem rúgja föl a testvéreit.

Sötét.

ÍRÓ

A körzeti orvos injekciót adott neki, és elment. De alig félórával később hívás nélkül visszajött. Szánakozó, tehetetlen, sokat sejtető mozdulatot tett. – Szív – mondta. És hívta a mentőket. Reggel a testvérek nem találták Pék Máriát a kórteremben. Hajnali négy órakor meghalt.

Huszdik kép

A kórház folyosója.

HÁBETLER

Nem engedtek oda hozzá! Nem voltam mellette! Nem foghattam meg a drága kezét. *Sírva.* Édes, drága Istenem, nem engedtek oda! Mit tettél velem, Istenem?

JANI

Ne tessék ezt csinálni. Hát kettéhasad az ember szíve, akkor miért kell ezt velünk csinálni? Tessék ezt most megérteni, apuka.

HÁBETLER

Megmondta, hogy itthagyi! Megmondta ő nekem! A földbe teszik azt a drága, aranyos kis testét! Itthagytok örökre az én egyetlen életem! Jövök utánad én is, drága, kicsi, aranyos anyukám! Leszállok én is a te sírod mélyére!

ORVOS

Pobár vizet ad neki. Szedje össze magát, kérem. Így nem lehet viselkedni! Nehéz napok jönnek, szükség lesz az erőre.

GIZIKE

Be kell fonni a haját, és tegyék hátul koszorúba.

HÁBETLER

Melléből hangos sóhajtasok szakadnak ki, szeméből eszelős fájdalom árad.

JANI

Nem mozdul mellőle. Tessék megnyugodni, apuka! Nagyon kérem apukát, tessék megnyugodni.

ERVIN

Nem szabad kiengedni a temetésre. Adjunk neki erős altatót. Ha később szemrehányást tesz, még mindig jobb, mint egy végzetes szívroham Rákoskeresztúron.

HAJNALKA

Nincs jogunk megfosztani apánkat az utolsó búcsútól.

GIZIKE

Anyuka is várja őt. Mindig együtt volt a család... Erre nagyon kell vigyázni...

Sötét.

ÍRÓ

A lányok fekete kabátot, kendőt, táskát kértek kölcsön. A karszalagokból az unokáknak is jutott, riadtan; büszkén viselték.

Huszonegyedik kép

Temetőkert a ravatalozó előtt. Szól a lélekharang.

HAJNALKA

Nekem nincs többé anyám?

ERVIN

Halkan. Ha elbúcsúzol tőle, a ravatalon idegen arcot találsz.

ESZTER

Megáll Hajnalkáék mellett.

HAJNALKA

Voltál bent?

ESZTER

Bólint.

HAJNALKA

Bemegy.

FÉNYKÉPÉSZ

Milyen felvételeket óhajt, uram?

ERVIN

Csendesen. Menjen a fenébe.

GIZIKE

Apuka bizonyára örülne a képeknek. Talán Brügecsre is küld majd néhányat.

FÉNYKÉPÉSZ

Mutatja a kollekcióját.

HAJNALKA

Fut vissza, rázza a fejét, Ervin vállára bukik, zokog. Ez nem ő...Ez nem ő...

ERVIN

Fényképész kérdő tekintetére. Csináljon, amit akar.

HÁBETLER

Istenem! Itthagytott engem! Édes, drága, jóságos Istenem! Itthagytott!

JANI

Apuka kérem! Apuka kérem, ne tessék!

FÉNYKÉPÉSZ

Villanófénnyel dolgozik.

PAP

Kilép az öltözőből, indul a ravatalozóba.

ID. ZENTAY

A Paphoz. Megkérem, tiszteletes úr, fogja rövidre az imát, mert idősebb Hábetler János rosszul van. Sajnos, nélkülözni fogjuk csodálatos textusait. Ezért önt nem érheti zokszó, igen derekas buzgalommal vigyáz a lelkünk üdvösségére.

PAP

Ránéz, nem szól semmit.

ASSZONY

Észreveszi Csele Julit. Pofátlan kurva! Még idejön háborgatni a halottat!

SÁPADT BÉLA

Takarodj innen! Hadd te csak békén ezt a gyászoló családot!

CSELE JULI

Ijedten forgatja a fejét.

JANI

Odalép hozzá. Ne bántsa őt senki. Szerette az anyámat.

PAP

Hangosan imádkozik, mindenki arra fordul.

Huszonkettedik kép

Hábetlerék lakása.

GIZIKE

Elmegyek anyukához Rákoskeresztúrra. Apuka nem jön velem?

HAJNALKA

Nem megy apuka sehova. Pihen idehaza.

HÁBETLER

Hallom őt panaszkodni. Azt mondja, jeges a szél, fázom, hiszen meleg ágyból hoztatok engemet ide ki a hideg temetőbe. Betakarlak, odafekszem melléd, átölelek örökkön örökké, én kicsiny, drága, aranyos anyukám.

HAJNALKA

Sír. Nem lehet magára hagyni egyetlen percre sem. Maradj mellette, míg Gizike visszajön. Próbáld megetetni, rád hallgat. Zentay is idejön, karácsonyi ajándékot hoz a gyerekeknek.

ERVIN

Egyedül marad Hábetlerrel, ételt tesz elé.

HÁBETLER

Engedelmesen eszik, már nem sír. Valaha múzeumi kincseket bíztak rám, de engem csillogó-billogó holmi meg nem szédített, a máséhoz nem nyúltam soha, de soha az égerek világán. Nem akarok dicsekvőnek látszani, az ilyenféle embert elítélem, még inkább a hazugot. Mert hazug szó nemigen hagyta el a számat, fizetésem utolsó fillérig átadtam a feleségemnek, és csak jeles ünnepen ittam meg a bort, akkor is csak módjával. Részeg, úgy emlékezek, csak talán két ízben voltam. Egyszer Jani keresztelőjén, egyszer pedig összekülönböztünk valamin a feleségemmel. Akkor elmentem, és igen nagyon berúgtam. *Kis szünet.* Vaddisznó volt. Mindig. Világéletében. Ha kinyitotta a száját, nem állhatott meg előtte senki. Anyámék igen nagyon ellenezték, hogy megesküdjek vele. Szakaszvezető voltam, jóképű, módosabb lányt néztek ki a számomra. De hát Gizikével már úgy volt... nagyon megrémült. Én voltam az egyetlen férfi az egész életében...

ERVIN

Rak a tűzre.

HÁBETLER

Jani, Gizike, a lányok mind azt gondolják, hogy közöttem meg Küvecsesné között valamiféle szerelmi viszony alakult ki. Mert anyátok örökké ezzel vádolt, s nem lehetett kivenni a fejéből.

ERVIN

Vállat von. Nem hiszem, hogy ez érdekelné őket.

HÁBETLER

Lehajtja fejét. Azt nem állítom, hogy nem csókolóztunk, mert az nem lenne igaz. De Annuska Mária-lány volt, vallásos lelkületű, hitt a pokolban, többre nem volt hajlandó... Más nő, nem mondom, hogy nem volt, de én egy vagy két pohár sörnél többet nem költöttem rájuk, soha nem vontam el a pénzt a családomtól, erre egyetlen példa nem akad.

JANI

Karácsonyfát hozott haza.

ERVIN

Segít neki.

ZENTAY

Résztvétem. Nagy dobozban alvóbabát hoz.

ERVIN

Janiboz. Foglalkozz a sógoroddal, nekem sem hangulatom, sem türelmem borszagú, kötekedő emberekhez.

ZENTAY

Kopott nyári ruhában van. Nagyon szép a szobám. Rengeteget tanultam, kitűnően érettségiztem. Most jön a nagy feladat, az egyetem. Ebben nem lehet engem megakadályozni, a diplomáért minden áldozatra hajlandó vagyok. Koplalok, verekszem, akár a halállal is szembeszállok.

JANI

Mosolyog. A kocsmát is elkerülöd?

ZENTAY

Semmi közöd hozzá. *Kis szünet.* Te azt gondolod, hogy félek tőled. De ez már régen nem így van. Ha most elkezdenél telitorokból ordítani, fölemelnéd rám az öklödet, szemernyi sem érdekel, nem szaladnék el.

JANI

Hülye vagy. Ha én egyszer rád emelném az öklömet... De hát téged nem kell megütni, elintézed te magad egyedül.

Huszonharmadik kép

Hajnalkák lakása.

ERVIN

Fürdés után, piszamában. Új műsor kellene, korszerű, vonzó, olyan, amivel külföldi fesztiválon is bemutatkozhatunk.

HAJNALKA

Figyelj csak, ezt még a gimnáziumban énekeltük. *Babits-verset dúdol.*

ERVIN

Szépen szól, ünnepélyesen. De hát ez orgona- vagy harmóniumkíséret. Esetleg zongora meg gitár. Sajnos, fúvósokra nem lehet hangszerelni.

Csöngetés.

HAJNALKA

Kimegy ajtót nyitni.

ZENTAY

Zöld műbőrkabátban, szürke kalapban, ijedten, elnézést kérően mosolyog Meghalt az apám. Sokáig kószáltam a városban, gondoltam, nálatok átmelegszen kicsit.

HAJNALKA

Istenem, de megversz bennünket. Gyere, ülj le.

ERVIN

Konyakot tesz az asztalra.

ZENTAY

Isten bizony, már délelőtt tudtam, hogy baj történt. Kétszer is odatelefonáltam, de nem vette föl. Délben elmentem hozzá, csöngettem, nem nyitott ajtót. Érezni lehetett a gázzagot, gyerekek, tudtam, hogy már nem él, nem mertem egyedül bemenni. Lekiabáltam a házmesternek, az rendőrt hívott. Betörtük a lakást. Az öreg a végén ült, fejét a falnak támasztotta. Így halt meg. Akkor a rendőrrel kinyitottuk az ablakokat, mert nehéz volt elviselni a gázzagot.

ERVIN

Öngyilkos lett?

ZENTAY

Ránéz. Nem. Teljesen kizárt. Sajnos, részeg volt. A sütőbe tette a húst, kinyitotta a csapot, és elfelejtette meggyújtani. A rendőrségnek is ez a véleménye. *Förláll.* Villamosozhatok most egy órát. Ki a pokolba. Az ember kétszáz forintot fizet egy kamráért, gyalogol esőben, sárban, csoda, ha nem ficamítja ki a bokáját egy hülye gödörben.

ERVIN

Aludj nálunk.

ZENTAY

Nem lehet. Pestlőrincen van a fényképezőgépem, reggel elviszem a Bizományiba, talán kapok érte háromezer forintot. Akkor befizetem a temetési költségeket.

HAJNALKA

Az ablakhoz lép, zuhog a hó. Ne menj el. Olyan bolondul esik a hó, alig lehet látni az utat. Babonából se menj el ma este... elcsúszol valahol azzal a rossz lábaddal. Adok neked húslevest, jó forró tyúkhúslevest, amilyent anyuka főzött. Meg töltött káposztát. Kocsonyát is ehetsz, rumos teával.

ZENTAY

Hazamegyek. Majd vigyázok az úton. Inni nem tudok, öt forint van a zsebemben. Otthon már nem fenyeget semmi. Ha meg nem tudok elaludni, a falon, szemben az ágyammal, a kislányom fényképe lóg. *Elmegy.*

ERVIN

Feküdjünk le. Én holnap este játszom, aludni szeretnék már végre.

ZENTAY

Visszajön. Félek. *Nevet.* Gyerekek, nevéstetek ki, bizonyisten röhögnivaló, de így van.

HAJNALKA

Pizsamát ad Zentaynak.

ZENTAY

Ne haragudjatok, hülye vagyok. Jó éjszakát. *Kezében a pizsamával átmegy a másik szobába, járkálása áthallatszik.*

HAJNALKA

Figyeli Zentay lépéseinek zaját. Reggelig fog mászkálni. Kínáld meg őt konyakkal, elég hamar becsíp, talán akkor elalszik.

ERVIN

Kiszámíthatatlan vállalkozás. Részegen erőszakos, kötekedő. Vagy sír, vagy verekszik. Annyi bizonyos, hogy fékezni nem lehet. Na mindegy, megpróbálom. *Az ajtóhoz megy.* Nem alszol még? Gyere, megiszunk egy konyakot.

ZENTAY

Kijön, fehéringben, leül az asztalhoz, Ervin tölt neki. Elnézést kérek ezért a bolond éjszakáért.

HAJNALKA

Ne butáskodj!

ZENTAY

Vettem egy szakácskönyvet, főzni tanulok.

ERVIN

Tölt. Igyál, fiú.

ZENTAY

Kibernetikát kellene tanulni. Nem azt, amire ti gondoltok, nem azokat az okos gépeket. A módszert, azt kellene megtanulni. A gép úgy működik, mint az emberi agy. Ha megtanulom a gépet, pontosan tudhatom, hogyan szüli az agy a gondolatot. Meg itt van az ürrepülés. Meglátjátok, én még utazom a csillagok között. Hiszen oda nem kell majd káderlap, útlevél, sem vízum. Befizetem a költségeket egy távoli bolygóra, és elröpülök.

HAJNALKA

Késő van, aludni kellene.

ZENTAY

Gázzzag van.

HAJNALKA

Nincsen. Még a főcsapot is elzártam.

ZENTAY

Gázzzag van. *Nyugtalanul forgatja fejét, majd kimegy az előszobába. Visszajön, kezébe veszi az üres konyakosüveget.* Mindig olyan gondosan fésülködött, ki gondolta, hogy ennyi haja hiányzik. Gyerekek, bizisten, ma láttam.

HAJNALKA

Elsírja magát.

ZENTAY

Nekem is sok hajam hiányzik. A nővéred egész maroknyit kitépett. Apám még legutóbb is azt mondta, menjek vissza hozzá. De én nem megyek vissza. Éppen

elegem van belőle. Inkább megtanulok főzni, kimosom az ingemet, csak ne lássam őt.

HAJNALKA

Te sem hiányzol neki.

ZENTAY

Nem akartam tiszteletlen hangon beszélni a feleségemről. Ne haragudj, Hajnalka, bocsáss meg. *Sír.* Gyűjtsátok meg az összes villanyt! Azonnal gyűjtsátok meg az összes villanyt! Ha nem csináltok azonnal világosságot, én ledobom magam az emeletről

HAJNALKA

Gorombán. Viselkedj normálisan. Légy tekintettel miránk is. Menj be a másik szobába, és aludj végre!

ZENTAY

Hallgass! Láttad, milyen koporsóba tették? Egyáltalán nem hasonlított koporsóra!

ERVIN

Nyugodj meg, kérlek...

ZENTAY

A rendőrtiszt akkor hívott a telefonhoz, mikor hozták az öreget, mint Krisztust. És én kénytelen voltam átlépni fölötte. *Elballgat, ijedt az arca, nyugtalanul néz körül.* Nem lett öngyilkos. Azt mondta, szilveszterkor is együtt leszünk, konyakot vesz, hozunk a körútról két helyes cicát, elmarháskodunk velük reggelig. Igaz, ha szentestén nála vagyok, megérezem a gázömlést... Engem várt... a húst nekem akarta kisütetni... *Bemegy a másik szobába, hallani, hogy föl kattintja a villanyt, dúdol.* „Hej, halászok, halászok, Merre visz a hajótok...” *A dúdolás abbamarad, füttyüli tovább.*

A színen elsötétedik.

ÍRÓ

Hajnalodott, amikor bementek hozzá. Könyökölt a nyitott ablakban, még mindig füttyült. Meztelen felsőtestét ezüst színű hó fődte. *Kis szűnet.* Hamar elmúlt a tél. Februárban még tízfokos hideget mértek, aztán átmenet nélkül, szinte egycsapásra kitavaszkodott.

Huszonnegyedik kép

A Fémfeldolgozóban a rozsdatemető. Művezető és a Vöröshajú Gróf ládát hoz az udvarra.

JANI

Kiszalad a műhelyből. Gróf, vedd ki a spént a szememből!

VÖRÖSHAJÚ GRÓF

Leteszi a lábát, odamegy Janihoz, fejét a fény felé fordítja, lehúzza a szemhéját, letép egy szelet papírt, megnyalazza, kiveszi a spént.

JANI

Próbápislog, majd bólint. Rendben van.

VÖRÖSHAJÚ GRÓF

Elvállaltad a tanterem festését?

JANI

Igen. Vasárnap reggel hozzálátok, hajnalig be is fejezem.

VÖRÖSHAJÚ GRÓF

Gondolkodik. Állami dologgal nem jó kezdeni. Számlát kérnek.

JANI

Vállal von. Nem félek. A szülői munkaközösség bízott meg, saját kasszájukból fizetnek hatszáz forintot. Tisztességes munkát adok a pénzükért. Ezért nem akasztanak föl senkit. Be sem zárnak. Vagy bezárnak?

VÖRÖSHAJÚ GRÓF

Tehetnek egy szívességet. Maximum megbüntetnek pár száz forintra. Tudod mit, az Auróra cirkáló az oka mindennek, mert nem New Yorkban kezdte a lövöldözést. *Nevetnek.*

ZENTAY

Segéd munkások csoportjától válik el, azok elmennek, ő Janihoz lép. Üdv a proletárnak!

VÖRÖSHAJÚ GRÓF

Bemegy az üzembe.

ZENTAY

Gúnyosan meghajol. Megkíméllek, sógor, a szabvány prédikációtól. Elismerem, hogy megint illuminált állapotban vagyok. Hat deci bort ittam, és kellemesen érzem magam e szép tavaszi délelőttön, az aranyos rokon társaságában. Csak attól félek, ha a tündéri mámor elfogy, elfogy a jókedvem is, jönnek a hülye gondolatok, az ingerültség, komisz leszek, marakodó, belekötök még az eleven fába is. *Tűzet kér Janitól.*

JANI

Gyufát gyújt, tüzet ad Zentaynak.

ZENTAY

Az orvosok véleménye szerint ivás után alacsonyra száll a vércukor. Ezért isznak másnap reggel sört, elmúlik a katzenjammer. Engem ez nem érdekel. Én a szent békességért iszom, hogy megkíméljem embertársaimat egy kötekedő ember gorombaságaitól.

JANI

Részegen sem vagy kellemesebb. Az egész életedet így toltad el. Ittál, kurváztál, veszekedtél. Az én családomban sem tudtál megmaradni.

ZENTAY

Más sem tudott. Még a szaxofonos is lelépett. Pedig az nem ivott és nem kurvázott. Mégis elment egyetlen szál ruhában, lyukas cipővel. Otthagyt mindent.

JANI

Nem válaszol, mozdulatlanul bámulja a bakancsát.

ZENTAY

Ami engem illet, a személyzetis tizenkét esztendei becsületes munka után, a Munkatörvénykönyv C pontjára való hivatkozással kitétt az utcára. Ez pedig az én esetemben jogtalan. Elmentem a Népszabadsághoz, a segítségüket kértem. Hivatkoztam a huszonkettedik kongresszusra, foglalkoztak is az ügyemmel, még hozzá lelkiismeretesen, alaposan és teljes eredménnyel. Volt munkahelyemre, az újságíró baráti tanácsára, nem megyek vissza, mert később megint kitörnék a nyakam, csak már ügyesebben. Találtam egy kitűnő nehézipari vállalatot, ahol bizonyísten hallották már a nevemet, munkaügyi főelőadónak örömmel alkalmaztak. Amint ez a kedves cég kiadja a munkakönyvemet, hozzájárulását, hogy nem tart igényt tovább a trógerolásomra, ez még néhány nap, hozzálátok a munkához. Most nem érdekes a származás, csak a tehetség. Augusztusra bizonyísten föltornászom magam, prémiummal meglesz a négyezer forintom.

JANI

Bólint. Ámen. Majd igazoltatnak részegen egy éjszakai presszóban, kiderül, hogy betegállományban vagy, értesítik a vállalatot, és elindulhatsz megint szerencsét keresni a Népszabadsághoz.

ZENTAY

Szilveszter éjjelén vásároltam egy üveg pezsgőt, ki akartam vinni a temetőbe. De hiába ígértem száz forintot a taxisofőrnek, nem állt kötélnek, elmagyarázta, zárva van a kapu, ilyenkor nem kell bolygatni a halottakat. Akkor elmentem az Ádám-büfébe, megkértem egy ócska kis nőt, igyon velem. *Kis szünet.* Táppénzes voltam, a lőrci SZTK-ban kezeltek. Még most is zsibbad a karom, éjjel nem tudok aludni, forgolódom, gondolkodom, reggel olyan vagyok, mint akit agyonvertek.

JANI

Ne igyál. Most is van benned hat deci, zöld vagy, mint a citrom.

ZENTAY

Elvigyorodik. Mert zsiros kenyéren élek, kedves sógor. *Nem tudja és nem is akarja fékezni magát, ahogy kavarnak fejében a gondolatok, úgy szórja ki őket.* Végérvényesen kikérek magamnak mindenféle prédikációt. Elismerem, utolsó, züllött alak vagyok, kanálistöltelék, csak hagyjatok már. Elbúcsúztam a tisztcsaládtól, otthagytam lakást, bútort, mosógépet, ha kívánjátok, visszaküldöm a rádiót, az egyetlen ruhámat, járok meztelenül, csak azt kérem, ne prédikáljatok nekem tisztességről, ne rángassátok elő a bölcsék kövét, és ne mondjátok a kislányomnak, hogy gazember vagyok. Kifizetem havonként a négyszáz forintot, elvették tőlem eddig is, senkit sem érdekelt, hogy a segéd munkásnak marad-e pénze zabálni. De mindez nem érdekes, egyforma a műsor, mind a három férj fizet, a mártírasszonyok egyforma szép lakásban maradtak, kitűnő fodrászhoz járnak, és végtelenül szánják, hogy nem sikerül nekik semmi az életben.

JANI

Hallgass. Csöndesen ismétli. Hallgass.

ZENTAY

Most én tettem le a garast, én, a kanálistöltelék, mert nekem is megvan a saját véleményem a tisztos családról, a gyászba borult özvegyemberről, aki húsz év után most csináltatott műfogsort, úgy jár ki minden áldott délután a felesége sírjához. Frissen borotválva, fényes cipővel, vasalt nadrággal. Hát nem óriási? Ötórai helyett a temetőbe jár ismerkedni, udvarolgatni az özvegyasszonyoknak. *Kis szünet, hogy Jani nem szól, odalép elé.* Hallgatsz? Miért nem mondod, hogy hazudok?

JANI

Szemét vagy. Tíz évig éltél közöttünk... Anyám az ágytálat hordta alólad...

ZENTAY

Pillanatig hallgat. Anyádba kapaszkodsz. *Szomorúan elmosolyodik.* Cset Pá-páról pil-langóra... Ő is elment. *Kis szünet.* Én vagyok szemét? És ti hogyan éltek? Hajnalka pofára dobta a második férjét is, az elsőől szedi a négyszáz forintokat. Gizike bolond, maga elé bámul, szörnyűséges álmokat lát, siránkozik, hogy nem él az anyukája, de két szeretőt tart, családos embereket, akik ruhával, cipővel, harisnyával vigasztalják... Tisztesség... Erkölc... Vedd tudomásul, a férjét is csalta! Csak Hires István hübb ember volt Szuha Miklósnál, hallgatott, mint a sír.

JANI

Hallgass!

ZENTAY

Izgattottan nevet. Hallgassak? Miért nem prédikálsz a kanálistölteléknek? Ittam? Igaz! Iszom most is! Egy világ tapos rajtam, olcsó kapcabetyárok köpnek szemközt, vacak funkcionáriusok törnek ki a nyakam, ha nem tetszik az ábrázatom, és ti mertek prédikálni nekem? Ti, akiket magam mögött hagyok ebben a rendszerben is, százszor különb életet élek nálatok, legalább munkaügyi főelőadó lettem, és még előbbre is jutok. Tanulok akkor is, ha minden funkcionáriussal egyenként kell verekednem. Ti mertek prédikálni? Miféle jogon? Hát ez a rendszer a ti homlokotokat csókolja, könyörög, hogy fáradjatok el az egyetemre, legyetek orvosok, mérnökök, bírók, főművezetők, főrendőrök, főkatonák, főistennyilák, és ti előbújtatok a barakkokból, éltek ugyanúgy, mint a hörcsögök. Dzsessz, tánc, hajrá, Fradi! Csak zabáltok, tömitek magatokat túrós csuszával, rántott hallal, böfögtök és ágyba bújtok, kedves Hábetler elvtárs. *Remegő kézzel cigarettára gyújt.* Ne nézz így rám. Te hogyan élsz? Keresel több mint kétezer forintot, lakásfestést vállalsz, mosol, főzöl, takarítasz, csókolgatsz a fiadat. Láttál már színházat belülről? Elolvastál egyetlen könyvet is? Pedig te vagy ennek a hatalomnak a birtokosa, esztergályos főnemes, háborús mártír, hiszen a szerelmedet és a kislányodat egy kis feledékenység miatt égették el Auschwitzban!

JANI

Ököllel üti meg az arcát.

ZENTAY

Hátrazuhan a géproncsok közé, a koponyáját töri el, azonnal meghal.

JANI

Percekig nem tudja elmozdítani szemét az iszonyatos látványról, két hatalmas tenyerét arcához emeli, a szén elsőtedik.

ÍRÓ

Az üres színpad közepére lép. A rozsdatemető kőfallal zárt udvar a raktárépület mögött. Iparvágány felezi, két oldalán rendetlen összevisszaságban, egymás hegyén-hátán kiselejtezett gépek, behemót kazánok, felismerhetetlen szörnyszülöttek nyomódnak mélyen a fekete salakba, mázsás, penészgombás karokkal mutatnak az égre, várják a tűzhalált. Nagy utat jártam meg visszafelé az időben. Mert ez a történet távolból indul, valahonnan az első világháború esztendeiből, amikor hősöm még nem is élt. Tudok róla mindent, amit ő nem akar elmondani. Ifjabb Hábetler János nyers volt, szókimondó. Egy rendőrtiszt azt mondta rá, anarchista. Ez nem igaz. Csak néha fellázadt, ilyenkor a szemétől félni lehetett... Gyáva volt?... Azt hiszem, némely dolgot nem értett meg a világból, azért volt tehetetlen... Erről az emberről most már mindent tudunk. Büntetését hivatott bírák szabják ki. Méltányosak lesznek.

Függöny